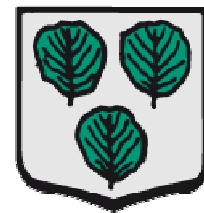

De onmacht voorbij weerbaar en beschermd

Oldebroek

De onmacht voorbij weerbaar en beschermd

**Regionale meerjarenvisie en plan van aanpak
voor het voorkomen, signaleren en bestrijden van
geweld in afhankelijkheidsrelaties
en de opvang van slachtoffers van dit geweld
2012 t/m 2015**

**Apeldoorn, Voorst, Epe, Heerde, Brummen, Zutphen,
Lochem, Harderwijk, Putten, Ermelo, Nunspeet, Oldebroek,
Elburg (en Hattem)**

'Geweld in huiselijke kring is vaak onzichtbaar. Soms willen we het ook niet zien, omdat het pijnlijk is te moeten erkennen dat de huiselijke sfeer niet zo veilig en prettig is als we zouden wensen. Maar dat betekent niet dat we er onze ogen voor mogen sluiten. Integendeel: het verdient onze volle aandacht. Gelukkig is het taboe over deze vorm van geweld in Nederland grotendeels doorbroken. Maar nog altijd heeft meer dan 40% van de Nederlandse bevolking ooit in haar of zijn leven te maken gehad met huiselijk geweld.'

'Geweld in afhankelijkheidsrelaties komt op veel grotere schaal voor dan wordt gedacht. Huiselijk geweld, waaronder ook jeugdprostitutie, eengerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking en mensenhandel leiden tot grote psychische en lichamelijke schade bij slachtoffers en hun directe omgeving. Schade voor het leven. Soms met dodelijke afloop.

(beleidsbrief, 'Beschermd en weerbaar, intensivering van de opvang en hulp bij geweld in afhankelijkheidsrelaties', Ministerie van VWS uit december 2007.

Inhoudsopgave

Beslispunten voor de gemeenteraad Leeswijzer

1. Inleiding

- 1.1. Huidige stand van zaken
- 1.2. Plan van aanpak 2012 - 2015
- 1.3. Aanleiding voor deze nota

2. Beleidsveld vrouwenopvang en huiselijk geweld

- 2.1. Definitie vrouwenopvang en huiselijk geweld
- 2.2. Landelijk beleid
- 2.3. Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling
- 2.4. Regionale bundeling met ruimte voor lokale visie
- 2.5. Taken, rol en verantwoordelijkheden centrumgemeente en regiogemeenten
- 2.6. Subsidieregeling

3. Huiselijk geweld mag niet getolereerd worden

- 3.1. Wat is het probleem ?
- 3.2. Enkele cijfers
- 3.3. Wat gaan we er aan doen ?

4. Regionaal plan van aanpak 2012-2015

- 4.1. Preventie: bevorderen weerbaarheid
- 4.2. Voorlichting en (vroeg)signaleren
- 4.3. Registratie, matching en opvolging van meldingen
- 4.4. Hulpverlening, opvang, interventies en nazorg
- 4.5. Systeemgerichte aanpak
- 4.6. Integrale aanpak voor specifieke geweldsvormen
- 4.7. Krachten bundelen door samenwerking

5. Financiën regionaal plan

6. Lokale aanpak regiogemeenten

Bijlagen:

Bijlage 1: RAAK Oost-Veluwe / Midden- IJssel 2009 – 2010

Bijlage 2: RAAK Noord-Veluwe 2009 – 2010

Bijlage 3: Capaciteitstekort vrouwenopvang door Hera

Bijlage 4: Terugblik op beleid Noord-Veluwe in 2007 – 2010

Bijlage 5: Cijfers AMK Gelderland

Bijlage 6: Communicatieplan

Leeswijzer:

Hoofdstuk 1 start met een korte beschrijving van de huidige stand van zaken en het plan van aanpak 2012 – 2015 dat is gebaseerd op ketensamenwerking aan de hand van processtappen. Ook wordt ingegaan op de aanleiding voor het schrijven van deze nota.

In hoofdstuk 2 wordt een begripsbepaling en afbakening gegeven van het beleidsveld vrouwenopvang en huiselijk geweld en worden de landelijke beleidslijnen geschetst.

In hoofdstuk 3 wordt nader ingezoomd op het fenomeen huiselijk geweld en de aspecten die een rol spelen bij het voorkomen en bestrijden daarvan.

In hoofdstuk 4 worden de activiteiten nader toegelicht en zoveel mogelijk voorzien van concrete actiepunten en doelstellingen. Dit gebeurt aan de hand van de processtappen.

In hoofdstuk 5 volgt de financiële vertaling.

Beslispunten voor de gemeenteraad Apeldoorn zijn:

1. Kennisnemen van de ontwikkelingen op het beleidsterrein
2. Instemmen met de kaders voor regionaal beleid in de periode 2012 – 2015
3. Instemmen met de met de financiële kaders en prioriteiten en de bestemming van de rijks gelden voor het regionale beleid, in ieder geval voor de periode tot en met 2015
4. Instemmen met de begrotingswijziging 2011 in verband met verhoging van de rijksbijdrage
5. Instemmen met de voorgestelde fasering in de aandacht voor specifieke geweldsvormen

Financiële prioriteiten

Prioriteit 1. bevorderen weerbaarheid van uiteenlopende risicogroepen als belangrijke factor in het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld, onder andere door het stimuleren en bevorderen van weerbaarheidscursussen en seksuele voorlichting binnen de hulpverlening en het onderwijs.

Prioriteit 2. gedegen infrastructuur met heldere taken, rol en verantwoordelijkheden voor alle betrokkenen, centrumgemeente, regiogemeenten, het regionale Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG), lokale Steunpunten Huiselijk Geweld (SHG) en/of lokale zorgnetwerken, het Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK), veiligheidskamer, reclassering en Openbaar Ministerie (OM) en de diverse organisaties voor hulpverlening / zorgaanbieders en opvang met als doel een sluitende keten voor de preventie en aanpak van huiselijk geweld.

Prioriteit 3. de doorstroom uit de opvang naar zelfstandig wonen zoveel mogelijk bevorderen. Met de woningcorporaties de mogelijkheden bespreken voor het ter beschikking stellen van voldoende woonruimte (met urgentieverklaring) na de opvang.

Prioriteit 4: systeemgericht werken, het gehele gezinssysteem benaderen als één geheel met aandacht voor de interactie tussen de leden van het systeem als essentiële factor bij het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld. Bevorderen dat alle betrokken hulpverleners en zorgaanbieders, maar ook daderhulpverlening en reclassering systeemgericht gaan werken.

Prioriteit 5: voorlichting bij hulpverlenende organisaties en zorgaanbieders, voor professionals deskundigheidsbevordering in (vroeg)signalering en bevorderen dat meldingen worden gedaan bij het AMK, het ASHG en in de Verwijsindex Risicjongeren. De Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling kan daar een impuls aan geven.

Prioriteit 6: inzichtelijk maken van ontwikkelingen in huiselijk geweld aan de hand van rapportages over de meldingen, over de inzet van interventies en het verloop van deze interventies. Verbeteren van de methoden voor resultaatmeting en monitoring van de aanpak huiselijk geweld.

Prioriteit 7: Publiekscampagne in aanvulling op landelijke publiekscampagnes. Daarin is regionaal onder andere aandacht voor het onderwerp 'ruzie maken is gewoon, hoe voorkom ik escalatie?'

Fasering

Gedurende de looptijd van de beleidsperiode 2012 t/m 2015 zullen achtereenvolgens enkele specifieke geweldsvormen bijzondere aandacht krijgen:

- kindermishandeling
het beleidsveld huiselijk geweld en het project kindermishandeling (RAAK) worden samengevoegd in aansluiting op dezelfde samenvoeging in het rijksbeleid, het gaat om het borgen van de resultaten van de RAAK-aanpak en het geven van een vervolg daaraan
- partnergeweld
deze specifieke vorm van huiselijk geweld heeft het grootste volume
- jeugdprostitutie / loverboys
met de regiogemeenten zijn reeds afspraken gemaakt voor de uitrol van de aanpak
- ouderenmishandeling
in het regeerakkoord heeft het kabinet ouderenmishandeling als specifieke prioriteit gekozen

- kinderen die hun ouders mishandelen
deze nog relatief onbekende vorm van huiselijk geweld, blijkt relatief vaak de aanleiding te zijn voor een huisverbod, de klankbordgroep heeft gevraagd dit onderwerp te agenderen
- eengerelateerd geweld
- vrouwelijke genitale verminking
- geweld binnen homorelaties

De drie laatste onderwerpen vragen meer voorbereiding en verdieping en zullen daardoor in de tijd gezien als laatste tot specifieke, concrete actiepunten leiden in de aanpak van huiselijk geweld.

Vertrekpunt is de hulpvraag van de cliënt en de directe omgeving / het leefsysteem van de cliënt (pleger/dader, slachtoffer en kinderen / getuigen). Waar mogelijk kiezen we voor een 'systeemgerichte aanpak' die gericht is op alle leefgebieden van het systeem. *(Voor een toelichting op de systeemgerichte aanpak zie paragraaf 4.5.1.)*

De centrumgemeente organiseert regelmatig regionaal ambtelijk en bestuurlijk overleg waarin de afspraken nader besproken en ingekleurd worden. Uit de jaarlijkse regionale begroting voor vrouwenopvang en huiselijk geweld van de centrumgemeente wordt duidelijk welke hulpverlening, projecten, diensten en producten beschikbaar zijn voor de inwoners van de regio en die betaald worden met de rijksmiddelen.

1. Inleiding

Met de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) hebben alle gemeenten een wettelijke taak gekregen ten aanzien van 'vrouwenopvang en het voeren van beleid ter bestrijding van geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer is gepleegd', (prestatieveld 7 van de Wmo). De Wmo geeft daarbij een grote mate van beleidsvrijheid aan gemeenten om deze wettelijke taak invulling te geven. In december 2007 is de beleidsbrief "Beschermd en Weerbaar" van het Ministerie van VWS verschenen. In deze beleidsbrief wordt het kabinetsbeleid voor de vrouwenopvang en de aanpak van huiselijk geweld geschetst voor de periode 2008 t/m 2012. Dit document geeft een leidraad voor het gemeentelijk beleid en de actiepunten. Omdat nog lang niet alle doelen zijn behaald, is de nota "Beschermd en weerbaar" ook gebruikt als input bij het schrijven van de voorliggende regionale nota voor de periode 2012 t/m 2015.

1.1. Huidige stand van zaken

Regionaal is in de afgelopen periode veel gebeurd. Zowel in de regio Oost-Veluwe / Midden-IJssel als in de regio Noord-Veluwe is hard gewerkt aan het organiseren van een sluitende ketenaanpak van huiselijk geweld. De implementatie van de Wet Tijdelijk Huisverbod heeft daar een flinke impuls aan gegeven (voor een nadere toelichting zie paragraaf 4.4.1.) In beide regio's is in 2009 voortvarend invulling gegeven aan de zorgcoördinatie bij een tijdelijk huisverbod. Inmiddels wordt zorgcoördinatie ook toegepast bij complexe zaken zonder huisverbod. In de Noord-Veluwe wordt de zorgcoördinatie geregeld via het Sociaal Vangnet Overleg. Ook als er geen sprake is van een huisverbod of een complexe zaak is het van groot belang dat één instelling het casemanagement op zich neemt. En als 'hoofdaannemer' de verantwoordelijkheid draagt voor het coördineren en afstemmen van de hulpverlening aan de dader, het slachtoffer, eventuele kinderen en/of getuigen en andere direct betrokkenen.

Voor de aanpak van kindermishandeling werd in beide regio's een regiocoördinator aangesteld. Een verslag van de regionale aanpak kindermishandeling "RAAK 2008-2010" in beide regio's is als bijlage opgenomen in deze nota. De aanpak van kindermishandeling wordt per 1-1-2011 meegenomen in het beleid voor huiselijk geweld, en maakt voor het vervolg integraal deel uit van deze beleidsnota. Vanuit het beleidsveld huiselijk geweld zal continue verbinding plaatsvinden met het beleidsveld jeugd.

In Oost-Veluwe, Midden-IJssel én de Noord Veluwe is de aandacht in de afgelopen jaren sterk gericht geweest op het inrichten van een structuur voor het signaleren en melden van huiselijk geweld. Vanaf 1-1-2011 zal het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG) Apeldoorn voor de gehele samengevoegde regio het centrale meld- en registratiecentrum zijn. Alle meldingen komen daar binnen en worden gematcht met andere meldingen. Zo wordt duidelijk of er overlap is tussen politiemeldingen, meldingen van hulpverlenende organisaties en andere maatschappelijke instellingen, en meldingen van burgers.

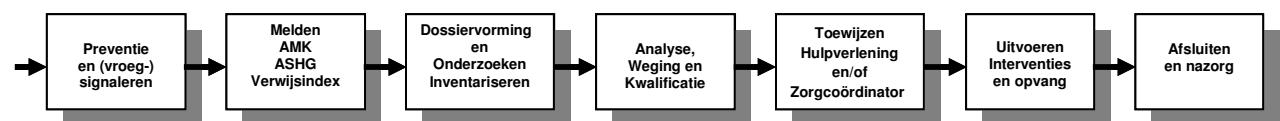
Een steunpunt op lokaal niveau, zoals in Harderwijk, versterkt deze structuur en zorgt ervoor dat het lokale zorgnetwerk een eigen aanspreekpunt heeft. Dit verlaagt de drempel om te melden. In de 'Ketengarage Huiselijk Geweld Regio Noord-Veluwe' is op 1 november 2010 een evaluatie gemaakt van de aanpak huiselijk geweld in Noord-Veluwe. De huidige situatie is in kaart gebracht en verbeterpunten / aanbevelingen zijn geformuleerd voor het lokale / subregionale vervolg. Een netwerk van contactpersonen van alle betrokken organisaties komt twee keer per jaar bijeen voor afstemming en bijscholing. In de Noord-Veluwe was aanvankelijk geen aanbod voor kindgetuigen. Vanaf 2010 is dat structureel aanwezig.

In Apeldoorn is de afgelopen jaren veel aandacht besteed aan de ketenregistratie. Onderdeel van de ketenregistratie is een ICT-toepassing waarmee zorgaanbieders vanuit hun eigen cliëntsysteem een geautomatiseerde melding bij het ASHG kunnen genereren. Dankzij flinke investeringen is deze ICT-toepassing bij een aantal regionale instellingen succesvol geïmplementeerd.

Een van de successen van het project ketenregistratie is het realiseren van geautomatiseerde meldingen vanuit de politie in de gehele NOG-regio. Dit betekent dat elke keer wanneer een wijkagent of andere politiefunctaris bij een rapport het onderwerp *huiselijk geweld* aanvinkt, een geautomatiseerde melding terecht komt bij het ASHG Apeldoorn (of het ASHG Arnhem). Vervolgens vindt een screening plaats om te beoordelen welke meldingen opgevolgd moeten worden. Rondom het traject van politiemeldingen loopt in 2011 een project om de kwaliteit van de meldingen en de methodiek voor de screening van de politiemeldingen te verbeteren.

1.2. Plan van aanpak 2012 - 2015

Voor beide regio's geldt dat het signaleren en melden blijvend aandacht verdiend. Maar er is ook ruimte in het beleid voor de vervolgstappen. We benaderen de aanpak huiselijk geweld vanuit ketensamenwerking. Centraal staan de processtappen. De processtappen zijn grofweg:

Door de ketensamenwerking te structureren met behulp van dit ketenmodel willen we bereiken dat de juiste instelling op de juiste plek zit. Met andere woorden: we willen de kernkwaliteiten en sterke kanten van elke organisatie zoveel mogelijk benutten en de kwaliteit van de gehele keten versterken.

Preventie: bevorderen weerbaarheid

Het startpunt voor het toekomstig beleid ligt bij de preventie van huiselijk geweld. De activiteiten zijn vooral gericht op het vergroten van de weerbaarheid. Mannen én vrouwen, met een gezonde dosis zelfvertrouwen en voldoende weerbaarheid, zijn minder kwetsbaar voor huiselijk geweld, of stappen sneller uit een gewelddadige situatie. Voor slachtoffers van huiselijk geweld is het vergroten van de weerbaarheid een onmisbaar ingrediënt voor een toekomst zonder geweld. (nadere uitwerking in par. 4.1.).

Voorlichting en (vroeg-)signaleren

Vervolgens wordt aandacht besteed aan de voorlichting, zowel aan burgers als aan professionals. De voorlichting is vooral gericht op het stimuleren en bevorderen van (vroeg-)signalering en het melden van concrete situaties van huiselijk geweld en kindermishandeling. Voorlichting kan gericht zijn op 1^e lijn hulpverleners en zorgaanbieders, en op burgers. Bij de voorlichtingsactiviteiten wordt aangesloten op de publiekscampagnes van het rijk, bedoeld om mensen de weg te wijzen naar het ASHG en AMK en om de meldingsbereidheid te laten toenemen.

Naar verwachting wordt medio 2011 de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht. Deze wet geeft o.a. een verplichting tot de scholing van professionals in het (vroeg-)signaleren en bespreekbaar maken van huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook binnen de gemeente moet een meldcode worden ingevoerd. Leerplichtambtenaren worden specifiek in de wet genoemd, maar ook een aantal medewerkers van de sociale dienst en het Zorgloket komen in aanraking met deze wet (nadere uitwerking in par. 4.2.).

Registratie, matching en opvolging van meldingen

De Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling geeft een opzet in 5 stappen voor professionals om te komen tot een melding. De melding wordt gedaan bij het ASHG. In het geval van (een vermoeden van) kindermishandeling vindt ook een melding plaats in de Verwijsindex Risicjongeren, en bij het Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). De meldingen worden geregistreerd, gecombineerd met andere signalen en meldingen, en zo nodig wordt een dossier aangemaakt. Op basis van de informatie wordt besloten welke vervolgstap moet worden ingezet. Relatief eenvoudige zaken huiselijk geweld worden doorgezet naar een lokale zorgaanbieder. Voor meer complexe zaken en huisverboden wordt zorgcoördinatie ingezet.

Tijdens deze stappen is het noodzakelijk om met andere organisaties gegevens uit te wisselen over de dader, het slachtoffer en de eventuele getuigen / kinderen. Het is belangrijk om dat te doen met respect voor de privacy van alle betrokkenen, binnen de kaders die daarvoor gegeven zijn in de wet op de privacy. Maar de bescherming van de privacy mag niet leiden tot een belemmering om (een vermoeden van) huiselijk geweld aan te pakken (nadere uitwerking in par.4.3.).

Hulpverlening, opvang, interventies en nazorg

De Wet Tijdelijk Huisverbod is op 1-1-2009 in werking getreden. Met deze wet heeft de burgemeester de bevoegdheid gekregen om een (vermoedelijke) dader van huiselijk geweld gedurende tien dagen een huisverbod op te leggen. Zonodig kan de burgemeester het huisverbod met achttien dagen verlengen tot 28 dagen in totaal. Zodra de politie start met een onderzoek naar de mogelijkheid van een huisverbod, wordt een zorgcoördinator ingeschakeld, die direct naar het desbetreffende adres afreist en voor de gehele periode van het huisverbod de zorgcoördinatie op zich neemt. De zorgcoördinator regelt en bewaakt de hulpverlening en zorg aan alle gezinsleden. Zonodig wordt aan de dader of de slachtoffers van huiselijk geweld opvang geboden.

In de hulpverlening is een duidelijke verschuiving waarneembaar van opvang naar ambulante begeleiding. Dat betekent dat slachtoffers van geweld steeds vaker zelfstandig kunnen blijven wonen. Ambulante begeleiding wordt onder andere ingezet in combinatie met een huisverbod, of – bij ernstige stalking en bedreiging – in combinatie met Aware.

Aware is vanaf medio 2010 voor de gehele NOG-regio beschikbaar. Slachtoffers van stalking en bedreiging krijgen een Aware-alarmknop. Bij onraad kan het slachtoffer op de alarmknop drukken, daarop rukt de politie uit met prioriteit 1. Bij ambulante begeleiding en Aware is de hulpverlening gericht op het vergroten van de weerbaarheid, er wordt een beroep gedaan op de eigen kracht en het eigen sociaal netwerk van het slachtoffer of de dader. De slachtoffers van huiselijk geweld worden zoveel mogelijk ondersteund om hun weerbaarheid te vergroten. Met deze instrumenten wordt tevens de instroom in de opvang beperkt.

Binnen de opvang is de aandacht vooral gericht op het verbeteren van de doorstroom, uitstroombegeleiding en nazorg. Met ambulante begeleiding en weerbaarheidstrainingen wordt de spiraal van geweld doorbroken. De introductie van een centrale intake voor de opvang in de gehele provincie Gelderland bij Hera heeft de vraag naar opvang inzichtelijk gemaakt.

Het blijkt dat er sprake is van een capaciteitstekort in de opvang in onze regio. De omslag van opvang naar ambulante begeleiding alleen is onvoldoende om het capaciteitstekort op te lossen. Slachtoffers van huiselijk geweld in een onveilige situatie mogen niet op een wachtlijst komen (nadere uitwerking in par. 4.4.).

Systeemgerichte aanpak

Naast een ontwikkeling richting ambulante begeleiding en het bevorderen van de weerbaarheid zien we ook een ontwikkeling in de richting van systeemgericht werken. Bij systeemgericht werken wordt de hulpverlening voor de dader, het slachtoffers en de getuigen / kinderen in onderlinge samenhang opgepakt. Daarbij is ook aandacht voor de interactie tussen de gezinsleden. Doel is het voorkomen en stoppen van geweld. Bij huisverboden, complexe casussen huiselijk geweld en jeugdprostitutie wordt een zorgcoördinator huiselijk geweld aangewezen.

De zorgcoördinator regelt de hulpverlening en zonodig opvang. Daarnaast organiseert de zorgcoördinator met alle betrokkenen een hulpverleningsoverleg of casusoverleg. Daarvoor worden zonodig ook het OM of de reclassering uitgenodigd. Bij een tijdelijk huisverbod zijn de tijdslijnen en samenstelling van het casusoverleg strak geregeld. Op de 8e dag van het huisverbod is er altijd een hulpverleneroverleg, waarbij de gezinsleden (het systeem) zélf ook aan tafel zit. Ook bij de opvang, begeleid wonen en ambulante begeleiding staat het systeemgericht werken centraal. In de speel- en leergroepen 'Let op de kleintjes' worden kinderen geholpen over hun ervaringen te praten, of zich te uiten via rollenspel, poppenkast of tekenen. (nadere uitwerking in par. 4.5.).

Integrale aanpak voor specifieke geweldsvormen

Specifieke geweldsvormen vragen om de inzet van specifieke instrumenten. We doen dat binnen één integrale aanpak van huiselijk geweld. De aanpak van kindermishandeling was in 2008 t/m 2010 georganiseerd in een speciaal project: de RAAK-aanpak. Vanaf 1-1-2011 is de aanpak van kindermishandeling geïntegreerd in de aanpak van huiselijk geweld. Op lokaal niveau wordt de afstemming met jeugdbeleid vormgegeven. Daarnaast is er in het beleid specifieke aandacht voor ouderenmishandeling en aandacht voor kinderen die hun ouders mishandelen. Dit in navolging van het kabinet Rutten dat ouderenmishandeling als speerpunt heeft benoemd. Ook eengerelateerd geweld en het voorkomen en bestrijden van vrouwelijke genitale verminking vragen om specifieke aandacht, net zoals de bestrijding van jeugdprostitutie. Naast heteroseksueel partnergeweld is er aandacht voor geweld in homoseksuele relaties (nadere uitwerking in par. 4.6.).

Krachten bundelen door samenwerking

De krachten worden gebundeld door samenwerking. In 2009 en 2010 zijn diverse gesprekken gevoerd op ambtelijk en bestuurlijk niveau over de regio-indeling en de wens om de regio-indeling congruent te laten zijn aan de regio-indeling voor de politie en de GGD. Centrumgemeenten Zwolle en Apeldoorn hebben hierover in 2010 een gemeenteraadsbesluit genomen, met instemming van de regiogemeenten. Concreet betekent dit dat Deventer en omgeving van centrumgemeente Apeldoorn is verplaatst naar centrumgemeente Zwolle. De Noord-Veluwe is verplaatst van centrumgemeente Zwolle naar centrumgemeente Apeldoorn. De nieuwe regio-indeling is per 1-1-2011 geoperationaliseerd na formele toestemming van het Ministerie van VWS. Door deerschikking van de regio voor vrouwenopvang en huiselijk geweld is de samenwerking met diverse partijen vereenvoudigd en verbeterd.

Er zijn in de afgelopen jaren goede afspraken ontstaan over de verdeling van taken, rollen en verantwoordelijkheden tussen centrumgemeenten, de regiogemeenten, politie, hulpverlening, reclassering en Openbaar Ministerie. De zorgketen en de strafrechtketen ontmoeten elkaar in het Veiligheidshuis. In 2011 zijn de samenwerkingsafspraken uitgediept en versterkt binnen het kader van de nieuwe regio-indeling. Het ASHG en Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) gaan op basis van de Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling intensief samenwerken (nadere uitwerking in par. 4.7.).

1.3. Aanleiding voor deze nota

De aanleiding voor een meerjaren beleidsnota vrouwenopvang en huiselijk geweld is:

- Vanaf 1-1-2011 zal hoogstwaarschijnlijk een nieuwe regio-indeling worden gehanteerd voor de vrouwenopvang en huiselijk geweld (onder voorbehoud goedkeuring door Ministerie van VWS). Dit betekent dat Apeldoorn vanaf 1-1-2011 als centrumgemeente verantwoordelijkheid krijgt voor de regio's
  - Oost-Veluwe: Apeldoorn, Voorst, Epe, Heerde en Brummen
  - Midden-IJssel: Zutphen en Lochem
  - Noord-Veluwe: Harderwijk, Putten, Ermelo, Nunspeet, Oldebroek en Elburg.Mogelijk zal Hattem daar als 14^e gemeente nog bij aansluiten.
- Ook voor het Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG) in Apeldoorn wijzigt de regionale opdracht met de gebiedsverandering. Dit vraagt om een herbezinning ten aanzien van de rol, taken en verantwoordelijkheden die bij het ASHG zijn neergelegd.
- Beleid en uitvoering van de aanpak huiselijk geweld zijn tot nu toe vooral op lokaal niveau (Oost-Veluwe en Midden-IJssel) of op subregionaal niveau (Noord-Veluwe) vormgegeven. Met het formuleren van een regionale meerjarenvisie en plan van aanpak 2012 – 2015 krijgt het regionale beleid meer inhoud, vorm en invulling. Het streven is daardoor meer kwaliteit, meer effectiviteit en efficiency te bereiken. Gezamenlijk zijn we als regio een krachtige en eenduidige gesprekspartner voor alle betrokken partijen.
- In de Noord-Veluwe is in 2006 een startnotitie vastgesteld en in 2007 een beleidsplan 2007-2010. In bijlage 4 is een inhoudelijke terugblik op deze periode te lezen. Met de congruentie van de regio's is besloten aan te haken bij de beleidsnota van centrumgemeente Apeldoorn. Deze kaders zullen in de Noord-Veluwe passend gebruikt en gemaakt worden in de opgebouwde structuur en samenwerking.

- Het huidige beleidskader voor Apeldoorn (deels lokaal en deels regionaal ingekleurd) is vastgesteld voor 2003–2007 en achterhaald. Het Regionaal Kompas Oost-Veluwe betreft de maatschappelijke zorg op de Wmo prestatievelden 7, 8 en 9 behalve vrouwenopvang en aanpak huiselijk geweld. De gemeenteraad van Apeldoorn heeft bij de vaststelling van het Regionaal Kompas Oost-Veluwe 2008-2011 om completering gevraagd..
- De vierjaren beleidscyclus voor de Wmo loopt in vrijwel alle gemeenten in onze regio van 2008 tot en met 2011. Dit betekent dat er een nieuwe Wmo-beleidsnota zal worden opgesteld voor de periode 2012 tot en met 2015. De Wmo prestatievelden 7, 8 en 9 maken daar onderdeel van uit. Dit betekent dat alle gemeenten hun lokale ambities voor de periode 2012-2015 moeten formuleren. Deze regionale meerjarennota bundelt de lokale visies en ambities ten aanzien van de aanpak huiselijk geweld en vult deze aan met een regionale component..
- Voor wat betreft de lokale component in Apeldoorn wordt daarmee ook aangesloten op de resultaten van de kerntakendiscussie annex besluitvorming over de bezuinigingen in de gemeenteraad, die moeten worden geïmplementeerd met ingang van 1-1-2012..
- Landelijke recente ontwikkelingen zijn de Wet Tijdelijk Huisverbod (in werking sinds 1-1-2009), de regionale aanpak van kindermishandeling (RAAK van 2008 t/m 2010) en de Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (inwerkingtreding verwacht medio 2011).

In deze beleidsnota wordt de regionale aanpak van kindermishandeling integraal meegenomen. Daarbij is ook aandacht voor de bestrijding van seksueel geweld tegen kinderen.

2. Beleidsveld vrouwenopvang en huiselijk geweld

Het beleid voor Vrouwenopvang en Huiselijk Geweld én het Regionaal Kompas samen vormen het beleid voor de maatschappelijke zorg. Samen geven deze twee beleidsvelden invulling aan de prestatievelden 7, 8 en 9 van de Wet maatschappelijke ondersteuning. Voor deze beide beleidsvelden is Apeldoorn centrumgemeente, de gebiedsindeling is echter verschillend, daarom is het ook noodzakelijk om twee separate beleidsnota's vast te stellen door het college van de gemeente Apeldoorn. Daarbij wordt aangesloten op de periode van de Wmo-beleidscyclus met een meerjarenbeleid voor 2012 tot en met 2015.

De maatschappelijke zorg valt uiteen in twee beleidsonderdelen

- maatschappelijke opvang, (O)GGz en verslavingsbeleid
- vrouwenopvang en aanpak huiselijk geweld

Prestatievelden Wmo:

7.	maatschappelijke opvang,	vrouwenopvang en aanpak huiselijk geweld
8.	(O)GGz	
9.	verslavingszorg	
	Rijksmiddelen: Decentralisatie-uitkering maatschappelijke opvang, (O)GGz en verslavingsbeleid 	Rijksmiddelen: Decentralisatie-uitkering vrouwenopvang en aanpak huiselijk geweld
	Regionaal Kompas Oost-Veluwe 2012-2015	De onmacht voorbij Weerbaar en beschermd Veluwe-IJssel 2012-1015

2.1. Definitie vrouwenopvang en huiselijk geweld

Vrouwenopvang richt zich op de preventie, ambulante begeleiding en (crisis)opvang met begeleiding en ondersteuning van personen (vrouwen en hun kinderen, maar in toenemende mate ook mannen) die te maken hebben met huiselijk geweld of meer in het algemeen met geweld in een afhankelijkheidsrelatie. Ook de zorgcoördinatie, opvang en begeleiding van jonge moeders met meervoudige problemen (tiernermoeders), eergeerelateerd geweld, jeugdprostitutie en slachtoffers van eerwraak vallen onder het beleidsveld vrouwenopvang.

Begin 2011 is het Advies van de Commissie "Stelsel vrouwenopvang" verschenen. Dit advies heeft als titel gekregen: "'Opvang 2.0', naar een toekomstbestendig opvangstelsel". De commissie doet de aanbeveling om niet langer te spreken over 'huiselijk geweld' maar over 'geweld in afhankelijkheidsrelaties' en om de teksten van de Wmo daar ook op aan te passen.

Tevens stelt de commissie voor om de huidige definitie van vrouwenopvang te vervangen door een definitie die zich niet beperkt tot alleen de opvang van vrouwen: "het tijdelijk bieden van onderdak en begeleiding aan personen die, al dan niet gedwongen, de thuissituatie hebben verlaten, in verband met geweld in huiselijke kring".

Deze nieuwe definitie vervangt vrouwen door personen. Hiermee wordt de verbreding gecreëerd die het mogelijk maakt om zowel mannen, minderjarigen als vrouwen hulp te bieden en op te vangen. Op dit moment wordt echter in de Wmo gesproken over 'vrouwenopvang'. Wij hanteren in deze nota zowel de term 'opvang' als de term 'vrouwenopvang'. Het beleid is er op gericht om **alle** slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties, vrouwen, mannen én minderjarigen, adequate opvang te kunnen bieden binnen het beleidsveld 'vrouwenopvang'.

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer wordt gepleegd. Het woord huiselijk verwijst niet naar de plaats van het geweld (het kan zowel binnenshuis als buitenshuis plaatsvinden), maar naar de relatie tussen pleger en slachtoffer. Met 'de huiselijke kring' worden (ex)partners, gezins- en familieleden en huisvrienden Huiselijk geweld kan de vorm aannemen van kindermishandeling en seksueel kindermisbruik, (ex)partnergeweld in alle denkbare verschijningsvormen, uitbuiting en mishandeling en/of verwaarlozing van ouderen. Het gaat bij huiselijk geweld om lichamelijke, seksuele en psychische vormen van geweld, zoals belaging en bedreiging ('stalking'). Ook het geven van voorlichting, het voorkomen en bestrijden van vrouwelijke genitale verminking (VGV) en eengerelateerd geweld vallen onder dit beleidsveld. Doel van de aanpak is om - ongeacht de samenstelling van het (gezins)systeem, de achtergrond van de cliënt en de uitgangssituatie waarin de cliënt zich bevindt - te komen tot een situatie waarin het geweld structureel is gestopt en waarin de cliënt en diens systeem in staat zijn om op een gelijkwaardige wijze met elkaar te leven

Voor prestatieveld 7 van de Wmo wordt door de commissie "Stelsel vrouwenopvang" de volgende herformulering voorgesteld: "Het bestrijden van geweld in afhankelijkheidsrelaties door inzet op het voorkomen en het signaleren ervan en door het (acute) beschermen en ondersteunen van slachtoffers, opdat het geweld snel stopt en slachtoffers een leven zonder geweld kunnen opbouwen". (blz 28)

De commissie stelt voor de volgende definitie te hanteren voor slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties: "Volwassen slachtoffers van (geestelijk, lichamelijk en/of sexueel) geweld gepleegd door iemand uit de huiselijke kring (te weten (ex-)partner, gezinslid, familielid of huisvriend) en om de kinderen die mishandeld worden door hun ouders, familielid of huisvriend of getuige zijn van huiselijk geweld." (blz. 6, aanbeveling 2. van de commissie)

2.2. Landelijk beleid

In december 2007 is de beleidsbrief "Beschermd en Weerbaar" van het Ministerie van VWS verschenen. In deze beleidsbrief wordt het kabinetsbeleid voor de vrouwenopvang en de aanpak van huiselijk geweld geschetst voor de periode 2008 t/m 2012. Voor de kalenderjaren 2008 en 2009 heeft dit geleid tot een samenvoeging én substantiële verhoging van de specifieke doeluitkering vrouwenopvang en huiselijk geweld aan centrumgemeenten. In 2010 en 2011 heeft voorsnog géén verhoging van het budget voor centrumgemeenten plaatsgevonden in verband met een mid-term-review bij het Ministerie van VWS. Het kabinet Balkenende IV heeft in het coalitieakkoord aangegeven de aanpak van huiselijk geweld met kracht voort te willen zetten. Voor de periode 2008 t/m 2011 is daartoe een Plan van Aanpak verschenen: 'De volgende fase'. Centrumgemeente Apeldoorn sluit bij de uitvoering van vrouwenopvang en de aanpak van huiselijk geweld aan op deze beide landelijke beleidsdocumenten.

Begin 2011 kwam de commissie "Stelsel vrouwenopvang" (ook wel commissie De Jong genoemd) met een rapport en aanbevelingen op basis van een stelselonderzoek naar de vrouwenopvang en huiselijk geweld, genaamd "'Opvang 2.0', naar een toekomstbestendig opvangstelsel". Op basis daarvan zal het Ministerie van VWS komen tot beleidsontwikkeling voor de komende kabinetsperiode en besluiten nemen over de extra gelden die beschikbaar zijn gekomen in het kader van de beleidsbrief "Beschermd en Weerbaar" voor de jaren 2010, 2011 en 2012. Het onderzoek gaat onder meer in op de vraag wie verantwoordelijk is voor hulp en opvang van specifieke groepen, zoals mannelijke en minderjarige slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties.

Ook komt de commissie De Jong met een advies voor de verdeling van het beschikbare budget over de 35 centrumgemeenten. Vooruitlopend daarop wordt al vanaf 01-01-2011 de specifieke doeluitkering voor vrouwenopvang en huiselijk geweld (geoormerkte middelen) omgezet naar een decentralisatie-uitkering (herkenbaar bedrag, niet geoormerkt in het gemeentefonds).

Naast het beschermen van slachtoffers, ligt er ook een verantwoordelijkheid bij professionals om geweld te signaleren en op basis daarvan te handelen. Om professionals in staat te stellen risico's op geweld vroegtijdig te signaleren, zodat geweld kan worden voorkomen of zo snel mogelijk wordt gestopt, wordt het gebruik van een meldcode verplicht gesteld. In 2011 wordt het wetsvoorstel 'Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling' aan de Tweede Kamer aangeboden. De wet gaat organisaties verplichten om over een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling te beschikken en kennis hierover onder de medewerkers te bevorderen.

2.3. Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Naar verwachting wordt medio 2011 de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht. Een meldcode is een stappenplan waarin wordt aangegeven hoe de professional, al dan niet binnen een instelling werkzaam, behoort om te gaan met signalen en het melden van huiselijk geweld of kindermishandeling. Het is de bedoeling dat de meldcode de professional ondersteunt bij het maken van een beslissing om wel of niet te melden.

Het doel van de wet is dat sneller en adequater wordt ingegrepen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling, zodat het geweld stopt. Met de verplichting om te werken met een meldcode weten instellingen en professionals welke stappen zij moeten zetten als zij geweld signaleren. Dat biedt houvast. De meldcode gaat gelden voor meerdere sectoren, zoals de gezondheidszorg, onderwijs/kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg, welzijn, gemeente, justitie en politie (in totaal meer dan 1 miljoen professionals). Ook de gemeenten moeten over een meldcode beschikken. Leerplichtambtenaren worden specifiek in de wet genoemd, maar ook medewerkers van de sociale dienst en het Zorgloket krijgen met deze wet te maken. Bij het schrijven van deze nota wordt er van uitgegaan dat de wet meldcode is geïmplementeerd vóór 1-1-2012, dus vóór de start van de beleidsperiode van deze nota.

Indien de meldcode onverhoopt niet wettelijk wordt geregeld, zal de centrumgemeente zich inspannen om met alle gemeenten, zorgaanbieders en maatschappelijke instellingen een convenant te sluiten waarin alle partijen zich committeren aan het Basismodel Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.

2.4. Regionale bundeling met ruimte voor lokale visie

Huiselijk geweld is een actueel onderwerp. Het eerste belang is om een gedegen infrastructuur te realiseren voor de aanpak van huiselijk geweld en de hulpverlening aan daders, slachtoffers, hun kinderen en eventuele getuigen en andere direct betrokkenen. De aandacht wordt daarbij in eerste instantie gericht op partnergeweld, verreweg de meest voorkomende vorm van huiselijk geweld.

Naar aanleiding van de RAAK-aanpak in 2008-2010 wordt vanaf 2011 ook kindermishandeling integraal meegenomen in de aanpak van huiselijk geweld. In navolging van het kabinetsbeleid krijgt ouderenmishandeling vanaf 2011 specifieke aandacht. Maar ook andere geweldsvormen zoals mensenhandel, jeugdprostitutie / loverboys, eergelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking vragen om specifieke aandacht. Een versnippering van aandacht komt de kwaliteit echter niet ten goede. Voor al deze verschillende vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties wordt daarom in deze nota één integraal beleidskader geschetst én een tijdspad met prioritering om te voorkomen dat te veel ad hoc en te veel tegelijkertijd gebeurt.

Deze regionale beleidsnota streeft tegelijkertijd naar een bundeling van lokale initiatieven. Door die bundeling kan meer daadkracht, meer kwaliteit, effectiviteit en efficiency worden bereikt op die onderdelen die gezamenlijk worden opgepakt. Daarnaast blijft er voldoende ruimte voor een lokale visie, een lokale beleidsagenda en lokale prioritering. De aanpak van huiselijk geweld is en blijft primair en vooral een lokale verantwoordelijkheid zoals vastgelegd in de Wmo.

Deze beleidsnota bevat een regionaal deel. Het is de bedoeling het regionale deel begin 2011 voor te leggen aan de gemeenteraad van centrumgemeente Apeldoorn. Nadat het regionale beleid is vastgesteld, zullen de centrumgemeente én alle regiogemeenten hun lokale paragraaf daar aan toevoegen. De invulling en besluitvorming over de lokale paragraaf is een verantwoordelijkheid van de desbetreffende gemeente. Regiogemeenten kunnen daarbij ook beslissen om gezamenlijk beleid te formuleren op het niveau van een sub-regio.

College en gemeenteraad van centrumgemeente Apeldoorn worden verzocht om het regionale gedeelte én de lokale paragraaf voor de gemeente Apeldoorn vast te stellen. De lokale paragraaf van de regiogemeenten wordt vastgesteld door het desbetreffende college / gemeenteraad.

2.5. Taken, rol en verantwoordelijkheden centrumgemeente en regiogemeenten

In het kader van vrouwenopvang en huiselijk geweld ontvangt de centrumgemeente rijksmiddelen. Vanuit het Rijk wordt daarbij geen heldere opdracht verstrekt. De invulling van het beleid, en de besteding van de rijksmiddelen kunnen worden besloten door de centrumgemeente ná overleg met de regiogemeenten.

De centrumgemeente organiseert regelmatig regionaal ambtelijk en bestuurlijk overleg waarin de afspraken nader besproken en ingekleurd worden. Uit de jaarlijkse regionale begroting voor vrouwenopvang en huiselijk geweld van de centrumgemeente wordt duidelijk welke hulpverlening, projecten, diensten en producten beschikbaar zijn voor de inwoners van de regio en die betaald worden met de rijksmiddelen. Centrumgemeente beslist over de inzet van de rijksmiddelen ná overleg met de regiogemeenten. Daartoe wordt de begroting jaarlijks voorgelegd aan het regionaal bestuurlijk overleg waaraan de regionale portefeuillehouders (wethouders) deelnemen. De formele besluitvorming over het regionale beleid en de inzet van de rijksmiddelen vindt plaats in het college (zodig in de gemeenteraad) van centrumgemeente Apeldoorn.

In de praktijk van de afgelopen jaren is de volgende verdeling in taken, rol en verantwoordelijkheden ontstaan:

- De centrumgemeente is verantwoordelijk voor de regie / het inrichten van een regionale structuur voor vrouwenopvang en de aanpak van huiselijk geweld. Daarbij hoort het instellen en contracteren van een regionaal Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG) dat fungeert als front-office dat 24 uur per dag, 7 dagen per week bereikbaar is via het landelijk nummer..
- De centrumgemeente onderhandelt met een aanbieder over de taken en verantwoordelijkheden van het ASHG en regelt de financiering (subsidieverlening) aan deze aanbieder. Afsproken is o.a. dat **alle** meldingen huiselijk geweld bij het ASHG binnenkomen en vandaar uit worden weggezet bij de (lokale) hulpverlening (enkelvoudige zaken) of bij een lokale zorgcoördinator (huisverboden, complexe zaken en specifieke geweldsvormen).
- De centrumgemeente is verantwoordelijk voor het contracteren van vrouwenopvang. Het streven is gericht op het realiseren van voldoende opvangplaatsen, voorzover de beschikbare financiële rijksmiddelen daartoe de mogelijkheid bieden.
- De regiogemeente is verantwoordelijk voor het inrichten van een lokale zorgstructuur met voldoende kwalitatieve (lokale) hulpverlening waar het ASHG enkelvoudige zaken kan wegzetten. Tevens is de regiogemeente verantwoordelijk voor het aanwijzen van voldoende lokale zorgcoördinatoren waardoor de hulpverlening bij huisverboden, complexe zaken en specifieke geweldsvormen lokaal adequaat kunnen worden opgepakt. De regiogemeente is ook verantwoordelijk voor (het regelen van) de financiering van het lokale zorgnetwerk / de lokale zorgcoördinatie. Als er onvoldoende budget is, is het lokale gemeentebestuur verantwoordelijk voor de keuze welke casussen wel of niet kunnen worden opgepakt.
- De regiogemeente onderhandelt met (lokale) aanbieders voor hulpverlening en zorgcoördinatie en regelt de financiering (subsidieverlening) aan deze aanbieders.
- De regiogemeente is verantwoordelijk voor preventie en voorlichting aan lokale hulpverlening, zorgaanbieders én inwoners. Daarbij horen ook voorlichtingsprogramma's op scholen.

De belangrijkste regionale samenwerkingpartners en onderhandelingspartners voor de regio zijn:

- Hera: de provinciale instelling voor vrouwenopvang.
Naast vrouwenopvang levert Hera cursussen, trainingen, ambulante begeleiding, de coördinatie en uitvoering van Aware en diverse andere vormen van hulp en advies.
In Arnhem is het Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG) bij Hera ondergebracht.
- MD Veluwe: Voor de regio's Oost-Veluwe, Midden-IJssel en Noord-Veluwe is het ASHG bij MD Veluwe ondergebracht. In het ASHG zijn het meldpunt huiselijk geweld, het meldpunt tijdelijk huisverbod, het meldpunt jeugdprostitutie en het meldpunt ouderen mishandeling op één plek gebundeld. Bij het ASHG zijn ook de regionale crisiscoördinatoren en (voorzover van toepassing) de regionale zorgcoördinatoren ondergebracht.

2.6. Subsidieregeling

Bij de uitvoering van vrouwenopvang en de aanpak van huiselijk geweld is een aantal instellingen en zorgaanbieders betrokken, die jaarlijks subsidie ontvangen van centrumgemeente Apeldoorn. Voorgesteld wordt om in aansluiting op de algemene subsidieverordening uit 2008, een wettelijke grondslag te creëren voor de subsidieverstrekking (verlening en vaststelling) voor het beleidsveld Vrouwenopvang en Huiselijk Geweld en om daar juridisch onderbouwde voorwaarden aan te verbinden alsmede juridisch houdbare criteria vast te stellen voor een verdeelmodel. Dit kan ook zijn waarde bewijzen als de aanvragen het subsidieplafond overstijgen. Daartoe is bij deze nota tevens een subsidieregeling 2012-2015 opgesteld.

In deze subsidieregeling worden alle procedurele en inhoudelijke aspecten van de subsidieverstrekking geregeld voor Apeldoorn als centrumgemeente én Apeldoorn lokaal. De subsidieregeling wordt door het college van centrumgemeente Apeldoorn vastgesteld op basis van de kaders die door de raad van centrumgemeente Apeldoorn zijn vastgesteld door middel van deze regionale meerjarenvizie en plan van aanpak 2012 – 2015. In aansluiting op de subsidieregeling worden met de instellingen, die subsidie van de gemeente ontvangen, jaarlijks doelgerichte prestatieafspraken en - waar mogelijk - resultaatafspraken gemaakt. Deze afspraken worden vastgelegd in een subsidiebeschikking.

3. Huiselijk geweld mag niet getolereerd worden

3.1. Wat is het probleem ?

We sluiten ons aan bij de algemeen gangbare definitie van huiselijk geweld:

Huiselijk geweld is 'geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer wordt gepleegd'.

Het woord huiselijk verwijst niet naar de plaats van het geweld (het kan zowel binnenshuis als buitenshuis plaatsvinden), maar naar de relatie tussen pleger en slachtoffer. Huiselijk geweld kan de vorm aannemen van kindermishandeling, partnerrelatiegeweld en mishandeling of verwaarlozing van ouderen. Maar ook eengerelateerd geweld, mensenhandel, gedwongen prostitutie, jeugdprostitutie/loverboys en vrouwelijke genitale verminking maken onderdeel uit van huiselijk geweld. Het kan daarbij gaan om lichamelijk en seksueel geweld of om psychisch geweld, zoals bedreiging en belaging ('*stalking*').

In de afgelopen jaren is duidelijk geworden dat geweld in de privésfeer op grote schaal voorkomt; het gaat om een van de omvangrijkste geweldvormen in onze samenleving. Op de lijst van dodelijke slachtoffers als gevolg van onnatuurlijke oorzaak staat huiselijk geweld, na verkeersongevallen, op de tweede plaats. Huiselijk geweld komt voor in alle sociaal-economische lagen en binnen alle culturen in de Nederlandse samenleving. Slachtoffers van huiselijk geweld zijn in de meeste gevallen vrouwen en kinderen, maar het treft ook mannen, ouders en ouderen.

Huiselijk geweld is een erg complex vraagstuk. Vooral vrouwen worden in een ongelijke machtsverhouding door huiselijk geweld getroffen. Maar het gaat niet alléén om sekse. Ook andere factoren spelen een rol, zoals etnische en culturele achtergrond, leeftijd, leefstijl of economische positie. Ook jongens en mannen kunnen in een afhankelijkheidsrelatie met geweld te maken krijgen, bijvoorbeeld met kindermishandeling, eengerelateerd geweld of mensenhandel. Slachtoffers van huiselijk geweld voelen zich vaak eenzaam en geïsoleerd in hun positie als slachtoffer. Het geweld is vaak onzichtbaar voor anderen. Slachtoffers weten daardoor niet goed hoe ze uit de geweldspiraal moeten ontsnappen. Ze zijn in veel gevallen emotioneel en financieel afhankelijk van de dader. Deze afhankelijkheidsrelatie belemmert hen om het initiatief te nemen en het aanhoudend geweld zelfstandig te beëindigen.

Na veel onderzoek is internationaal het idee losgelaten dat er één verklarende theorie over de oorzaken van huiselijk geweld bestaat. Wel kunnen specifieke aspecten van het verschijnsel worden benoemd die richtinggevend zijn voor de beleidsontwikkeling en de vormgeving van de hulpverlening:

- Huiselijk geweld kenmerkt zich door intergenerationele overdracht; mensen die in hun jeugd slachtoffer zijn geweest van huiselijk geweld lopen een groter risico in hun latere leven weer slachtoffer of zelf dader van huiselijk geweld te worden. Voor kinderen heeft huiselijk geweld dan ook grote gevolgen. Veel kinderen zijn getuige van huiselijk geweld. Deze ervaringen kunnen zeer negatieve gevolgen hebben in hun latere leven. Het getuige zijn van huiselijk geweld wordt gezien als één van de aspecten van kindermishandeling.

Beleidsdoelen zijn vroegsignalering en het doorbreken van (gezins)patronen, onder andere door systeemgerichte zorg en hulpverlening met als doel de spiraal van geweld te doorbreken. Daarnaast veel aandacht voor preventie, onder andere door bewustwording onder risicogroepen om voegtijdig hulp te vragen en om taboes te doorbreken.

- Huiselijk geweld is relatief onzichtbaar. Het geweld speelt zich veelal onzichtbaar af voor buitenstaanders en in een intieme relatie van partners of ouders en kinderen. Door de privacy en de intimiteit waarin het gebeurt, beleven slachtoffers het veelal als individueel probleem. Loyaliteitsconflicten en emotionele en fysieke afhankelijkheid verhinderen slachtoffers om met de problemen naar buiten te komen en hulp te zoeken. De herhaling van het geweld is hierdoor groot; huiselijk geweld is meestal geen incident, maar komt bij herhaling voor.

Beleidsdoelen zijn het bespreekbaar en zichtbaar maken van de problematiek, onder andere door het bevorderen van meldingen en hulpvragen, publiekscampagnes en op risicogroepen gerichte voorlichtingsactiviteiten. Onderdeel daarvan is voorlichting over conflict hantering, ruzie maken is 'gewoon', hoe voorkom je dat een conflict escaleert in geweld. Een lokaal steunpunt is drempelverlagend voor het melden door hulpverleners én inwoners.

- Bij huiselijk geweld spelen machtsverschillen tussen pleger en slachtoffer een rol. Bij heteroseksueel partnergeweld zijn deze machtsverschillen vaak gendergebonden. Macht, onmacht, dominantie en machteloosheid liggen ten grondslag aan de geweldsspiraal. Het slachtoffer bij heteroseksueel partnergeweld blijkt meestal een vrouw te zijn. Geweld tegen vrouwen beknop de rechten en vrijheden van vrouwen. Bestrijding van geweld in huiselijke kring kan dan ook niet los gezien worden van maatschappelijke structuren en culturele normen die dit gedrag representeren en legitimeren..

Beleidsdoelen zijn een genderspecifieke en geweldspecifieke benadering van de aanpak van heteroseksueel partnergeweld en empowerment in de hulpverlening van slachtoffers én daders om de geweldsspiraal te doorbreken.

Bij de aanpak van huiselijk geweld is er ook aandacht voor de relatie met drugs- en alcoholgebruik. De verslavingszorg is een cruciale partner bij het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld. Ook wordt in de media regelmatig een relatie gelegd tussen geweld op TV en huiselijk geweld. Door het geweld op TV en computergames zouden vooral bij kinderen de normen vervagen. Het wordt dan gemakkelijker om ook in huiselijke kring en in het dagelijks leven gewelddadig gedrag te vertonen. Wetenschappelijk wordt gesproken over een 'imitatietheorie', die stelt dat het geweld op TV en/of in computergames in het dagelijks leven wordt geïmiteerd. Daartegenover staat de 'ontladingstheorie', door het geweld op TV en/of computergames kan agressie 'ontladen' en neemt agressief of gewelddadig gedrag in het dagelijks leven juist af.

Essentieel is een aanpak die zich op al deze aspecten richt en daarom op alle fronten tegelijk plaatsvindt: van preventie, signaleren, opvang, interventie tot en met nazorg. Het is vooral van belang om de weerbaarheid van (mogelijke) slachtoffers te vergroten. Op deze manier kan het slachtoffer op eigen kracht een beter en geweldloos leven opbouwen en kunnen er in het gezin zo snel mogelijk weer gezonde relaties zonder geweld worden opgebouwd.

3.2. Enkele cijfers

De politie registreert landelijk per jaar ongeveer 64.000 incidenten van huiselijk geweld. Dat zijn slechts de gevallen die bij de politie bekend zijn geworden en niet de totale omvang van huiselijk geweld. Het gaat hier om het topje van de ijsberg. De slachtoffers zijn vooral vrouwen (83,8%). Ieder jaar worden ongeveer 4.400 bedreigde vrouwen en 4.700 kinderen opgevangen in de vrouwenopvang. Er zijn in 2006 ongeveer 260 zaken van mogelijk eengerelateerd geweld door regiokorps Haaglanden onderzocht. Er wonen in Nederland ± 25.000 meisjes en 34.000 vrouwen afkomstig uit risicolanden, waar vrouwelijke genitale verminking op grote schaal voorkomt.

Bureau Beke heeft in 2010 het onderzoeksrapport 'Tot de dood ons scheidt' gepubliceerd. Uit dit onderzoek in opdracht van het landelijk programma Huiselijk Geweld en de Politietoon naar dodelijk huiselijk geweld, is gebleken dat 33% van alle moorden en doodslagen in 2006 huiselijk geweldincidenten betrof. De GGD-Gelre IJssel voert jaarlijks onderzoek uit naar diverse gezondheidsaspecten in onze regio. Uit onderzoek in 2008 blijkt dat 8% van de respondenten ooit zelf slachtoffer is geweest van huiselijk geweld waarvan 2% in de afgelopen 5 jaar. Het gaat vrijwel uitsluitend om vrouwen, de dader is meestal de ex-partner. Vanaf 1-1-2011 telt onze regio voor de aanpak van huiselijk geweld 500.000 inwoners. Dat betekent dat we minimaal 10.000 slachtoffers op jaarbasis mogen verwachten. (Volwassenenonderzoek 2008 GGD Gelre-IJssel).

Voor een overzicht van de meldingen bij het Advies en Meldpunt Kindermishandeling in Gelderland zie bijlage 5. Het aantal meldingen is van 2008 naar 2009 gestegen van 183 naar 234 meldingen. Achter ieder cijfer gaat een persoonlijk en schrijnend verhaal schuil. We hebben te maken met een groot maatschappelijk probleem, waarvan de aard, omvang en diversiteit steeds duidelijker wordt.

3.3. Wat gaan we er aan doen ?

De maatschappelijke opgave waar de overheid voor staat is het terugdringen en stoppen van huiselijk geweld: huiselijk geweld mag niet getolereerd worden; juist in de privé-sfeer moet iedereen zich veilig kunnen voelen.

Regionale doelstelling:

Het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld door een doorlopende aanpak:

- het bevorderen van de weerbaarheid, actieve preventie en stimuleren van (vroeg-), signalering
- het regelen van voldoende opvang, ondersteuning en interventies tot en met nazorg met een systeemgerichte aanpak die alle doelgroepen bereikt en effectief is gericht op de dader, het slachtoffer, kinderen en eventuele getuigen en andere betrokkenen door de inzet van zoveel mogelijk evidence-based zorgmethodieken in een ketenaanpak

We hanteren daarbij de volgende uitgangspunten:

Stap 1: Preventie van geweld

Huiselijk geweld moet bij de bron worden aangepakt, alle activiteiten moeten er op gericht zijn het geweld en de agressie te verminderen of nog liever te stoppen. Gemeenten hebben de regie met betrekking tot de hulpverlenings- en veiligheidsketen, het Openbaar Ministerie (OM) en de reclassering hebben de regie in de strafrechtelijke keten. Wil de aanpak van huiselijk geweld effectief zijn, dan vraagt de geformuleerde doelstelling om een samenhangende aanpak van verschillende (strafrechtelijke en hulpverlenende) organisaties en instellingen. Geen enkele instantie kan huiselijk geweld in zijn volle omvang alléén bestrijden. De schakels van preventie – vroegsignalering – advies en melden – opvang – hulpverlening, vervolging en nazorg worden pas echt effectief als ze niet los van elkaar maar als één geheel functioneren. Samenwerking tussen de hulpverlenende keten en de strafrechtelijke keten kan vorm krijgen in het Veiligheidshuis.

Stap 2: Doorbreken van afhankelijkheidsrelaties en machtsverschillen

Kenmerkend voor huiselijk geweld is de aanwezigheid van een afhankelijkheidsrelatie tussen dader en slachtoffer. Het overheidsbeleid is daarom gericht op het vergroten van de bescherming en weerbaarheid van (potentiële) slachtoffers. De richting van het overheidsbeleid is aangegeven in de beleidsbrief 'Beschermd en weerbaar, intensivering van de opvang en hulp bij geweld in afhankelijkheidsrelaties' van december 2007. In deze regionale beleidsnota ligt de nadruk op het vergroten van de weerbaarheid en wordt vooral aandacht gegeven aan de preventie van geweld in afhankelijkheidsrelaties.

Er zijn in de afgelopen jaren steeds meer mogelijkheden om de slachtoffers niet uit hun sociale omgeving te hoeven halen. Aware, ambulante begeleiding van slachtoffers en de Wet Tijdelijk Huisverbod maken het mogelijk dat het slachtoffer zelfstandig kan blijven wonen.

Stap 3: Bieden van bescherming

Waar nodig dient voldoende adequate (crisis) opvang en bescherming beschikbaar te zijn voor de slachtoffers van huiselijk geweld. Met name voor de slachtoffers van jeugdprostitutie / loverboys en slachtoffers van eengerelateerd geweld is anonimiteit, veiligheid en geborgenheid een eerste vereiste om van daar uit te kunnen gaan werken aan het loskomen van het verleden en het opbouwen van een nieuw bestaan. Ook daarbij staat het vergroten van de weerbaarheid centraal waardoor het slachtoffer zelf keuzes kan maken en in staat gesteld wordt zich duurzaam los te maken uit een gewelddadige afhankelijkheidsrelatie.

Stap 4: Doorbreken van intergenerationele overdracht

Ook is er nadrukkelijk aandacht voor de zorg voor kinderen die getuige of slachtoffer zijn van huiselijk geweld. In de periode 2008-2010 is in twee subregio's (regio Oost-Veluwe / Midden-IJssel en regio Noord-Veluwe) een RAAK project uitgevoerd met de inzet van een specifieke RAAK-coördinator. In de komende periode moeten de verworvenheden van de RAAK-aanpak structureel worden ingebed in de aanpak van huiselijk geweld. Daarbij wordt vervolgd gegeven aan activiteiten die in beide subregio's al plaatsvinden zoals de cursussen 'Let op de kleintjes', gericht op kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld.

Ook daarbij staat preventie centraal, namelijk het voorkomen van intergenerationale overdracht van huiselijk geweld. Daarbij wordt aansluiting gezocht op de aanpak 'kindsporen' die in andere regio's succesvol is gebleken.

Stap 5: Vraaggericht en systeemgericht

Vertrekpunt is de hulpvraag van de cliënt en de directe omgeving / het leefsysteem van de cliënt (pleger/dader, slachtoffer en kinderen / getuigen). Daarom is er voor een 'systeemgerichte aanpak' die gericht is op alle leefgebieden van het systeem gekozen. Voor een toelichting op de systeemgerichte aanpak zie paragraaf 4.5.1.

4. Regionaal Plan van aanpak 2012 – 2015

Het plan van aanpak 2012 – 2015 volgt de processtappen in de keten van huiselijk geweld.

Het regionale beleid richt zich in eerste instantie op het bevorderen van de weerbaarheid als een essentiële factor in het vóórkomen en bestrijden van huiselijk geweld (par. 4.1.).

Vervolgens komt preventie in de vorm van voorlichting en (vroeg-)signalering aan bod (par. 4.2.). De volgende stap in de keten is het melden, de matching van meldingen en de werkwijze van het ASHG naar aanleiding van de binnengekomen meldingen (par.4.3). Aansluitend volgt de hulpverlening, opvang, begeleiding, uitstroombegeleiding en nazorg van daders, slachtoffers, kinderen, eventuele getuigen en andere direct betrokkenen. Een van de interventies die worden ingezet is het tijdelijk huisverbod (par. 4.4.). Voor huisverboden en complexe casussen wordt zorgcoördinatie ingezet om de hulpverlening voor het gehele (gezins-)systeem te coördineren en daar samenhang in aan te brengen. Systeemgericht werken vormt de leidraad in alle vormen van hulpverlening en zorg. Daarbij worden zoveel mogelijk evidence-based methodieken ingezet (par.4.5.). Tenslotte biedt de integrale aanpak van huiselijk geweld voldoende ruimte voor de specifieke aanpak van bijzondere geweldsvormen zoals kindermishandeling, jeugdprostitutie, ouderenmishandeling, eerwraakgerelateerd geweld, het voorkomen en bestrijden van vrouwelijke genitale verminking, geweld binnen homorelaties, kinderen die hun ouders mishandelen en mogelijke andere specifieke geweldsvormen (par. 4.6.). Om te voorkomen dat te veel tegelijkertijd moet gebeuren wordt in de aanpak van deze specifieke geweldsvormen een prioritering met een tijdsplan aangelegd. Het realiseren van een gedegen infrastructuur voor huiselijk geweld, uitgaand van het meest voorkomende heteroseksuele partnergeweld heeft prioriteit.

In de volgende paragrafen wordt per onderwerp een nadere toelichting gegeven en worden concrete actiepunten en doelstellingen benoemd.

4.1 Preventie: bevorderen weerbaarheid

Weerbaarheidscursussen en voorlichting in het onderwijs

Algemene programma's voor het vergroten van de weerbaarheid en voorlichting in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs, maar ook weerbaarheidscursussen voor kwetsbare groepen in de GGz en de risicogroepen zijn belangrijke preventieve instrumenten voor alle vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties en seksueel normoverschrijdend gedrag. De afgelopen jaren zijn succesvolle programma's ontwikkeld die voor verschillende doelgroepen ingezet kunnen worden. In het kader van het project Jeugdprostitutie heeft centrumgemeente Apeldoorn veel geïnvesteerd in het ontwikkelen en aanbieden van een voorlichtingsprogramma op alle scholen en het trainen van professionals (train de trainer). Er is een groot bereik met goede resultaten. In een aantal gevallen heeft het voorlichtingsprogramma geleid tot een concrete melding door leerkrachten, hetgeen heeft geleid tot nader onderzoek en, uiteindelijk het oprollen van een netwerk van loverboys. Daarnaast zijn meer algemene onderwijsprogramma's gericht op het verbeteren van de omgang met elkaar, en voorlichting over seksualiteit en de gevolgen van grensoverschrijdend seksueel gedrag een belangrijk onderdeel van de preventie in het onderwijs.

Actie: Seksuele voorlichting behoort tot de taak van het onderwijs. Of de voorlichting in het kader van jeugdprostitutie in gemeente Apeldoorn vanaf 2012 blijft is nog onduidelijk. De ervaringen en het ontwikkelde materiaal is inmiddels beschikbaar gesteld voor de NOG-regio.

Weerbaarheidstrainingen door Hera in samenwerking met GGnet en MD Veluwe

Hera is de provinciale instelling voor vrouwenopvang bij huiselijk geweld en machtsmisbruik. Hera biedt voorlichting, hulp en opvang om lichamelijk, seksueel en psychisch geweld te stoppen en herhaling te voorkomen. Hera helpt slachtoffers van huiselijk geweld om weer regie te krijgen over hun eigen leven door te werken aan weerbaarheid en het hervinden van zelfrespect. In 2009 is Hera gestart met diverse trainingen die toegankelijk zijn voor vrouwen binnen en buiten de opvang van Hera. Hera biedt groepstrainingen en individuele begeleiding aan slachtoffers om de dynamiek van huiselijk geweld te herkennen en zo te handelen dat huiselijk geweld wordt voorkomen.

- In de cursus *'Bepaal je eigen toekomst'* worden thema's behandeld zoals: hoe kom je uit de spiraal van geweld?. Maar ook: hoe regel je praktische zaken?. Vrouwen maken in de cursus hun eigen toekomstplan en krijgen voorlichting, soms ook van de politie. Het komt regelmatig voor dat vrouwen daarna aangifte doen, zodat de politie actie kan ondernemen tegen de dader.
- In de training *'Girls Talk'* praten meiden, die slachtoffer zijn (of dreigen te worden) van loverboys, met elkaar over seksualiteit. Hoe geef je grenzen aan?. De deelnemers zijn vaak bang dat hun verkering uitgaat als ze hun vriendje afwijzen. De meiden vinden steun bij elkaar. Ze merken dat ze niet de enige zijn met dit probleem. Hera probeert in de training vooral de juiste vragen te stellen, zodat ze gaan inzien dat ze zélf het vermogen hebben om iets aan hun situatie te doen. De onmacht voorbij.
- Tijdens de individuele training *'Spiraal van geweld'* wordt gewerkt aan het hervinden van zelfvertrouwen en het kunnen ondernemen van acties om huiselijk geweld te voorkomen.

Actie: Heroriëntatie van het cursus- en trainingenprogramma op basis van nieuwe, aanvullende methodieken die landelijk hun effectiviteit hebben bewezen (evidence based). Ook zijn er in samenwerking met landelijke partners, plannen om aanvullende methodieken voor kinderen te ontwikkelen die wetenschappelijk onderbouwd zijn (zie ook 4.5.3. Let op de kleintjes).

4.2. Voorlichting en (vroeg)signaleren

Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

Naar verwachting wordt medio 2011 de Wet Meldcode huiselijk Geweld en Kindermishandeling van kracht. Een meldcode is een stappenplan waarin wordt aangegeven hoe de professional, al dan niet binnen een instelling werkzaam, behoort om te gaan met signalen en het melden van huiselijk geweld of kindermishandeling. Het is de bedoeling dat de meldcode de professional ondersteunt bij het maken van een beslissing om wel of niet te melden.

Door het Ministerie van VWS is aangekondigd dat de centrumgemeenten uit de reeds bij VWS beschikbare middelen Beschermd en Weerbaar, binnen de doeluitkering vrouwenopvang en huiselijk geweld een verhoging van hun budget zouden ontvangen voor het regionaal stimuleren en monitoren van de implementatie van de wet. Het gaat dus om bestaande middelen die eerder al aan de centrumgemeenten zijn toegezegd voor het verbeteren van de aanpak huiselijk geweld, maar die in 2010 nog niet zijn toegevoegd aan de doeluitkering.

Nu de doeluitkering per 1-1-2011 onverwachts is verlaagd én omgezet in een decentralisatie-uitkering in het gemeentefonds is niet duidelijk of en zo ja op welke wijze er nog specifieke middelen beschikbaar komen voor de implementatie van de meldcode. Er is geen sprake van een implementatiebudget voor het opstellen of implementeren van een meldcode binnen de instellingen of de gemeentelijke organisatie, ook niet voor de verplichte deskundigheidsbevordering.

Deskundigheidsbevordering op het gebied van signaleren en melden

Onderdeel van de Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is waarschijnlijk een wettelijke verplichting aan werkgevers in de (jeugd)zorg, onderwijs, hulpverlening en maatschappelijke dienstverlening om aan werknemers in een groot aantal beroepsgroepen een scholingsaanbod te organiseren op het gebied van vroegsignalering, gespreksvoering over signalen en het melden van signalen.

In de voorstellen van het Ministerie van VWS krijgt de centrumgemeente tot taak om te bevorderen dat de desbetreffende instellingen in hun regio deze wettelijke verplichting nakomen.

Actie: Stimuleren van betrokken instellingen om de interne meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling actief te gebruiken en in te bedden in het reguliere beleid. Bevorderen deelname aan trainingen op het gebied van vroegsignalering, gespreksvoering over signalen en het melden van signalen door professionals in de beroepsgroepen die in de Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling worden genoemd.

Vroegsignalering in de jeugdgezondheidszorg

Het consultatiebureau heeft door haar bijzondere rol in de jeugdzorg een maximaal bereik als het gaat om de vroegsignalering van risicogezinnen. Tijdens een huisbezoek in de kraamperiode worden de risicofactoren in kaart gebracht door het inventariseren van de draaglast en draagkracht van de ouders. Risicogezinnen worden besproken en doorgeleid naar Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW), MEE (hulpverlening voor mensen met een beperking) en/of het CJG (Centrum voor Jeugd en Gezin). Tijdens de huisbezoeken van het consultatiebureau worden in een groot deel van onze regio ook folders uitgereikt over geweldloos opvoeden en wordt voorlichting gegeven over het Shaken Baby Syndroom. Ook bij de andere partners in het CJG is structureel aandacht voor het signaleren van de (risico's op) huiselijk geweld en kindermishandeling.

Actie: In het project RAAK is het gespreksprotocol aangescherpt voor consultatiebureaus bij standaard huisbezoek aan jonge/aanstaande ouders. Dit is blijvend punt van monitoring.

Vroegsignalering door 1° lijns hulpverlening en zorg

Belangrijk aandachtspunt is de bereidheid en bekwaamheid om te melden bij de 1° lijn hulpverlening en zorg. Niet alleen de verpleegkundige van het consultatiebureau heeft daarin een belangrijke rol. De thuiszorg, de ouderenadviseur en de seniorenvoorlichter komen bij veel ouderen op huisbezoek en zijn daardoor onmisbare schakels voor de vroegsignalering van ouderenmishandeling. Een groot deel van de 1° lijn professionals behoort dan ook tot de doelgroep van de Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.

Voor alle 1° lijns professionals in welzijnswerk, buurtwerk, hulpverlening en gezondheidszorg moet een regionale basis deskundigheidsbevorderingprogramma beschikbaar zijn voor het signaleren en melden van (potentiële) problemen. Per inhoudelijk thema / beroepsgroep kan men dan zelf kiezen voor een verdiepingsprogramma.

In het najaar 2010 is al een provinciaal scholingsprogramma vroegsignalering gestart in het kader van RAAK. Inhoudelijk gaat het om het aanleren van generieke competenties voor het signaleren en bespreekbaar maken van mogelijke problemen waaronder kindermishandeling.

Voor professionals in het primair onderwijs, kinderopvang en peuterspeelzalen in Oost-Veluwe / Midden-IJssel, die in 2010 deelnamen aan dit scholingsprogramma verleende centrumgemeente Apeldoorn 25 tot 50% subsidie op de scholingskosten.

Maar het doel is om meer mensen te bereiken, bijvoorbeeld de vrijwilligers in het buurthuis, de vrijwilliger bij de bejaardensoos, de activiteitenbegeleider in het buurthuis, etc. Op heel veel plekken in wijken en buurten zijn mensen die een belangrijke rol kunnen spelen in het (vroeg)signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling. Met name voor deze veel bredere doelgroep is een publiekscampagne van belang.

Actie: Specifieke aandacht voor het mobiliseren van mensen die actief zijn in wijken en buurten, professioneel of als vrijwilliger, en die niet vallen onder de Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Bewustmaken en attenderen op de mogelijkheden van consult, ondersteuning én meldingen bij het AMK en/of het ASHG.

Publiekscampagne

Naast zorgaanbieders en maatschappelijke instellingen leveren burgers heel direct een belangrijke bijdrage aan het signaleren en melden van huiselijk geweld. Met een publiekscampagne wordt het publiek geattendeerd op de verschijningsvormen en mogelijke signalen bij huiselijk geweld. Er wordt een appél gedaan op burgers om signalen te melden bij het ASHG (of AMK). Landelijk worden hiervoor publiekscampagnes georganiseerd. Het is belangrijk om lokaal aan te sluiten bij deze landelijke campagnes. Op initiatief van centrumgemeente Apeldoorn is een regionaal communicatieplan 2012-2015 opgesteld in samenwerking met de regiogemeenten en de belangrijkste regionale ketenpartners bij de bestrijding van huiselijk geweld. Dit communicatieplan maakt onderdeel uit van deze beleidsnota. Het streven is er op gericht dat de activiteiten van de partners elkaar versterken.

In de publiekscampagne zal ook aandacht worden besteed aan het ASHG en het AMK zodat voor burgers duidelijk wordt welke rol zij spelen in de bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling, hoe men deze instellingen kan bereiken, wat men van deze instellingen kan verwachten en met welke vragen, signalen en meldingen men daar terecht kan.

*Actie: Uitvoering geven aan het regionale communicatieplan 2012-2015
Het volledige regionale communicatieplan is als bijlage opgenomen (zie bijlage 6).*

Doelgroepen met een niet-westerse achtergrond

Met name doelgroepen met een niet westerse achtergrond worden minder goed bereikt met algemene publiekscampagnes. Een aantal van deze doelgroepen worden ook minder goed bereikt door professionals in de hulpverlening en zorg. Eventuele signalen van (een vermoeden van) huiselijk geweld en kindermishandeling zullen daardoor minder snel in beeld komen. Tegelijkertijd spelen bij deze doelgroepen specifieke aspecten van huiselijk geweld zoals vrouwelijke genitale verminking en eengerelateerd geweld. Het is van groot belang om in contact te komen met sleutelfiguren en intermediairs uit de allochtone gemeenschap om met hen tot een programma te komen voor de preventie en bestrijding van deze specifieke geweldsvormen.

Actie: In beeld brengen van kenmerken en omvang van risicogroepen in de regio. Specifieke voorlichting/training via allochtone intermediairs, via netwerken/zelforganisaties en/of in buurthuizen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de succesfactoren in de pilots die in enkele grote steden hebben plaatsgevonden.

4.3. Registratie, matching en opvolging van meldingen

Registratie en matching van signalen en meldingen op één meldpunt: ASHG Apeldoorn

Voor alle vormen van huiselijk geweld, maar ook voor het in kaart brengen van risicogroepen zoals ouderen die in een sociaal isolement dreigen te geraken, is vroegsignalering essentieel. Vroegsignalering kan worden gedaan door alle 1e lijnshulpverlening en gezondheidszorg, maar ook door vrijwilligers die in de buurt actief zijn, burens en familie.

Voor een breed publiek is voorlichting van belang en de beschikbaarheid van één meldpunt waar men terecht kan met uiteenlopende signalen, en waar die signalen ook serieus genomen worden. Vanaf 1-1-2012 zal het meldpunt voor de gehele uitgebreide regio zijn ondergebracht bij het ASHG Apeldoorn. Het ASHG is een Front Office voor problemen en vragen op het terrein van huiselijk geweld. Het ASHG brengt de problemen in beeld, zoekt aanvullende informatie en zorgt voor een warme overdracht naar de instelling die het beste de vraag van de cliënt kan beantwoorden.

In de Back Office bevinden zich tal van ketenpartners op het gebied van hulp en opvang aan ouders, slachtoffers en getuigen. Het ASHG participeert in diverse overleggen aangaande huiselijk geweld, werkt mee aan verdere profilering van de aanpak van huiselijk geweld en de invoering van de ketenregistratie.

Kerntaak van het ASHG is de telefonische advisering en doorverwijzing van bellers. Daarnaast worden meldingen gestapeld / gematcht en worden ketenpartners geïnformeerd over de meldingen en matches. Het ASHG heeft een 24 uur per dag 7 dagen per week bereikbaarheid.

Alle signalen en meldingen worden op het ASHG Apeldoorn geregistreerd. Daarbij wordt zoveel mogelijk aangesloten op landelijke registraties. Op basis daarvan is het mogelijk om trends en ontwikkelingen in kaart te brengen. De medewerkers van het ASHG screenen de meldingen en waar nodig wordt nadere informatie verzameld. Enkelvoudige casussen worden binnen 2 weken doorgezet naar de reguliere (lokale) hulpverlening. Tot de kerntaken van het ASHG behoort de check dat de hulpverlening inderdaad in gang gezet is en dat binnen de desbetreffende zorgaanbieder duidelijk is welke hulpverlener verantwoordelijk is voor de casus. Na 3 maanden wordt de voortgang van deze casussen eenmalig gemonitord.

Huisverboden en complexe casussen worden doorgezet naar een lokale zorgcoördinator huiselijk geweld. Elke regiogemeente heeft daartoe zelf één of meerdere zorgcoördinatoren aangewezen. De regiogemeenten bepalen zelf bij welke aanbieders en/of op welke wijze de zorgcoördinatie in het lokale zorgnetwerk wordt belegd. De zorgcoördinatie huiselijk geweld kan ook worden aangehaakt bij andere lokale zorgstructuren zoals een meldpunt maatschappelijke zorg of een vangnet bijzondere zorg dat gericht is op het gehele terrein van de prestatievelden 7, 8 en 9. Ook is het mogelijk om de zorgcoördinatie huiselijk geweld onder te brengen in de opdracht aan het lokale algemeen maatschappelijk werk.

Regionaal is één functieprofiel afgesproken, van de regiogemeenten wordt verwacht dat men zich vergewist dat de aangewezen zorgcoördinator voldoet aan dit functieprofiel en voldoende kwaliteit en daadkracht in huis heeft om deze taak op zich te nemen. In het kader van een huisverbod zijn regionaal werkprocessen, procedures en formulieren. De lokale zorgcoördinatoren werken daarmee. Er is regelmatig regionaal overleg met alle lokale zorgcoördinatoren, waarin de ervaringen worden gedeeld, op basis daarvan vindt zonodig bijstelling plaats.

Centrumgemeente Apeldoorn subsidieert MD Veluwe voor de lokale zorgcoördinatie.

Actie: Jaarbericht ASHG uitbreiden naar de nieuwe regio en vergelijken met landelijke cijfers.

Continue aandacht voor het melden van signalen

Van cruciaal belang is het commitment om huiselijk geweld en kindermishandeling te melden. Alleen doordat alle hulpverlenende instellingen actief melden aan het ASHG wordt de omvang van het probleem duidelijk. Ook wordt het daardoor mogelijk matches te maken; inzichtelijk maken bij welke hulpverlenende organisaties een gezin bekend is / in hulpverlening is.

Het blijkt essentieel om alle instellingen, zorgaanbieders en maatschappelijke instellingen continue te attenderen op het signaleren en melden van huiselijk geweld bij het ASHG, het opnemen van signalen in de verwijzindex risicjongeren en het consulteren en melden bij het AMK (Advies en Meldpunt Kindermishandeling). In de afgelopen periode zijn door de gemeente Apeldoorn veel energie, tijd en financiële middelen geïnvesteerd in een ICT-toepassing voor ketenregistratie. Alle relevante partijen beschikken over een digitale vorm van meldsysteem waarmee risicosituaties aan het ASHG kunnen worden gemeld. Het ASHG matcht de signalen en meldingen van burgers, instellingen, zorgaanbieders en politie zodat duidelijk in beeld gebracht wordt welke gezinnen bij meerdere instanties in beeld zijn.

Actie: Digitale aansluiting tussen diverse meldingssystemen en meldpunten zodat professionals een melding slechts één keer hoeven aan te maken en te verzenden.

Gebleken is dat continue aandacht en voorlichting noodzakelijk is om de signalen en meldingen daadwerkelijk binnen te krijgen. Ook bij organisaties waar een uitstekende meldcode met een intern handelingsprotocol is geïmplementeerd binnen het reguliere werkproces blijft het aantal meldingen achter bij de verwachtingen.

In enkele regiogemeenten heeft de ervaring geleerd dat aandacht van het lokale bestuur een positieve invloed heeft op de aandacht van zorgaanbieders en maatschappelijke instellingen voor het melden van signaleren.

In Voorst staat de functie van lokale zorgcoördinator dicht bij het lokale bestuur. Zij is zichtbaar en aanspreekbaar en regelmatig in het gemeentehuis aan te treffen voor overleg. Ook heeft zij een onafhankelijke positie ten opzichte van de betrokken ketenpartners, omdat zij niet in dienst is bij een van hen. De zorgcoördinator heeft tot taak de coördinatie van huisverboden en complexe casussen en voorlichting en preventie bij betrokken beroepsgroepen. Zij bezoekt huisartsen om het belang van melden te bespreken. En met hulp van het ASHG zette zij zich in voor het verbeteren van de lokale ketensamenwerking en het melden door de ketenpartners zelf. Ook daar is nog veel in te doen.

Actie: Continue voorlichting aan zorgaanbieders en maatschappelijke instellingen over de nut en noodzaak van meldingen en de meerwaarde voor de cliënten.

Actie regionaal: voorlichtingsplan in samenwerking met het ASHG .t.b.v alle regionale instellingen.

Actie lokaal: alle regiogemeentemen dit aandachtspunt op in hun lokale aanpak waarbij de aandacht specifiek gericht is op het lokale zorgnetwerk.

In Harderwijk is in 2009 gestart met het lokaal Steunpunt Huiselijk Geweld om hiermee de problematiek dicht bij de burgers en de organisaties te brengen. Hierdoor blijkt er meer casuïstiek zichtbaar te worden en wordt dit samen met een huiselijk geweld professional opgepakt. Het leidt ook tot meer en betere afstemming tussen lokale zorg- en welzijnswerkers. Deze voorziening is tot 2012 zeker aanwezig in Harderwijk.

Actie: Volgen van de resultaten van het lokale steunpunt in Harderwijk. Op basis van een evaluatie in 2012 besluiten over de mogelijkheden tot continuering / verbreding in de regio van deze aanpak en/of de succesfactoren in deze aanpak.

Online melden en online hulpverlening

Onze maatschappij digitaliseert in rap tempo. Inmiddels komen er vragen of het melden van signalen van huiselijk geweld alleen telefonisch mogelijk is, of ook via de website van het ASHG. Vooralsnog is het melden van signalen alleen telefonisch mogelijk. Nader onderzocht moet worden in hoeverre de mogelijkheid om digitaal een melding te doen voor burgers meerwaarde heeft. Is de mogelijkheid om digitaal te melden drempelverlagend? Wat is dan de kwaliteit van die meldingen? Vermoedelijk zal altijd telefonisch contact noodzakelijk blijven om een goede inschatting te kunnen maken van de melding en de ernst van de situatie waarover een melding wordt gedaan. Landelijk is er aandacht voor het ontwikkelen van online hulpverlening. Hera heeft in haar beleidsplan opgenomen hier onderzoek naar te willen doen.

Actie: Nader bespreken / onderzoeken in hoeverre online melden en/of online hulpverlening meerwaarde heeft en in hoeverre het wenselijk is deze vormen van dienstverlening in onze regio te implementeren.

Signaleren en melden versus de privacy-wetgeving

Samenwerking tussen organisaties is noodzakelijk bij het voorkomen, signaleren en bestrijden van huiselijk geweld. Als de samenwerkingspartners persoonsgegevens willen uitwisselen, moet er voldaan worden aan de normen van de privacywetgeving. Dat betekent dat professionals een aantal stappen moet doorlopen om zich af te vragen of informatie delen noodzakelijk is en zo ja, of het beroepsgeheim de professional toestaat om de informatie te delen. Op het delen van informatie in een samenwerkingsverband zijn verschillende wetten van toepassing. De Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) is de algemene kaderwet. De Wet politieregisters (Wpolr) bepaalt wat de politie met informatie mag doen. In de Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst is de grens van het (medisch) beroepsgeheim bepaald en in de Wet Gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens staat wat er met de gegevens uit de gemeentelijke basisadministratie mag gebeuren.

Professionals met een BIG-geregistreerd beroep ervaren belemmeringen bij het melden ten gevolge van de privacywetgeving. De Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling zal voor deze professionals een handvat geven bij de besluitvorming om te signaleren en te melden. Het Ministerie van Justitie heeft de brochure 'Horen, Zien en Zwijgplicht?' uitgebracht in 2009. Deze brochure bevat een wegwijzer huiselijk geweld, kindermishandeling en beroepsgeheim voor professionals.

Centrumgemeente Apeldoorn en gemeente Voorst hebben in 2010 in samenwerking met Meddic een gratis bijscholingsprogramma aangeboden aan professionals met een BIG-geregistreerd beroep, waaronder verpleegkundigen en huisartsen. In dit programma werd door de juriste mevrouw L. van Boven voorlichting gegeven over de privacywetgeving en de mogelijkheden en onmogelijkheden die deze wet biedt aan professionals die huiselijk geweld signaleren. Met dit scholingsprogramma kunnen de deelnemers zogenaamde 'scholingspunten' verwerven, hetgeen een extra stimulans is om hieraan deel te nemen.

De privacywetgeving mag geen belemmering zijn om een (vermoeden van) huiselijk geweld of kindermishandeling te melden. Maar we moeten ook niet doorschieten. Het is niet nodig om alle cliëntgegevens met het voltallige zorgnetwerk te delen. Per cliënt, per systeem (gezin), per situatie moet een goede afweging gemaakt worden welke informatie voor de collega's van belang is. Het is niet de bedoeling om inbreuk te plegen op de privacy van cliënten.

Actie: Bijscholingsprogramma met Meddic voor BIG-geregistreerde beroepen uitrollen in de regio.

Melden en meldsystemen

Hulpverlenende organisaties, zorgaanbieders en maatschappelijke instellingen hebben in de dagelijkse praktijk te maken met meerdere meldsystemen. Om te beginnen is er vaak een interne meldprocedure of handelingsprotocol voor het signaleren en melden van huiselijk geweld en kindermishandeling. Soms betekent dit het inschakelen van een leidinggevende of een speciale aandachtsfunctionaris binnen de eigen organisatie. In het kader van jeugdbeleid is in 2010 de verwijsindex risicjongeren geïmplementeerd. Daarin kan een melding worden geplaatst indien de melder 'een redelijk vermoeden' heeft dat 'de noodzakelijke condities voor een gezonde en veilige ontwikkeling van de jeugdige daadwerkelijk wordt bedreigd'. Daaronder horen ook situaties waarin 'de jeugdige bloot staat aan geestelijk, lichamelijk of seksueel geweld, enige andere vernederende behandeling, of verwaarlozing.' Indien er sprake is van (een vermoeden van) kindermishandeling, is melden alleen aan de verwijsindex risicjongeren niet genoeg.

Er dient dan te allen tijde ook een melding bij de AMK te worden gedaan. Tegelijkertijd moet er een melding worden gedaan bij het ASHG. Om te voorkomen dat het gebruik van meerdere meldsystemen tot verwarring en weerstand leidt, is het van groot belang om de verschillende meldsystemen aan elkaar te koppelen. Het streven is er op gericht dat elke betrokken instelling een melding doet, maar dat elke instelling die melding maar één keer hoeft te doen.

Actie: Koppelen meldsystemen verwijsindex risicjongeren, AMK en ASHG en onderlinge samenwerkingsafspraken om informatie te delen en afspraken te maken wie wat gaat doen.

4.4. Hulpverlening, opvang, interventies en nazorg

Wet Tijdelijk Huisverbod

Op 7 oktober 2008 is de Wet Tijdelijk Huisverbod unaniem aangenomen in de Eerste Kamer. De wet is op 1-1-2009 in werking getreden. De wet stelt dat bij melding van huiselijk geweld en na uitvoerig onderzoek van een ter plaatse gaande en speciaal opgeleide hulpofficier van justitie een huisverbod opgelegd kan worden indien het onderzoek dit uitwijst en de burgemeester hiervoor zijn akkoord geeft. Tegelijkertijd met de hulpofficier van justitie komt ook de zorgcoördinator ter plaatse. De zorgcoördinator start onder andere de eerste hulpverlening op. Bij een huisverbod heeft de burgemeester de bevoegdheid om de dader in eerste instantie voor tien dagen de toegang tot zijn woning te ontfangen.

Na een uitgebreide adviesrapportage kan het huisverbod eenmalig verlengd worden met 18 dagen. Ook dit is de bevoegdheid van de burgemeester. Met de uithuisplaatsing stopt de dreiging van huiselijk geweld, wordt rust gecreëerd waardoor de hulpverlening snel op gang kan komen en wordt naar de dader, en de maatschappij, een duidelijk signaal afgegeven dat huiselijk geweld niet getolereerd wordt.

Door het Regionaal College van 22 burgemeesters zijn voor de gehele NOG-politieregio afspraken gemaakt over de mandatering van de burgemeester aan de hulpofficier van justitie bij de politie. Ook zijn op het niveau van de politieregio afspraken gemaakt over het organiseren van de front-office voor de hulpverlening. De regionale afstemming daarvan ligt bij NOG-veilig. Voor de regio Veluwe-IJssel heeft centrumgemeente Apeldoorn MD Veluwe gecontracteerd voor de invulling van het meldpunt Wet Tijdelijk Huisverbod. Dit meldpunt is voor het organiseren van de crisisinterventie (direct uitrukken bij elke melding) en voor het roosteren van een pool van crisiscoördinatoren met 7 dagen per week 24 uur per dag inzetbaarheid en het inroosteren van de lokale zorgcoördinatoren. De regionale werkwijze en registratie is gedetailleerd vastgelegd en wordt regelmatig geëvalueerd en zonodig bijgesteld.

De zorgcoördinator is minimaal 10 dagen eindverantwoordelijk voor de systeemgerichte zorg aan uithuisgeplaatste en achterblijvers. De zorgcoördinator is verantwoordelijk voor alle te ondernemen acties inclusief het uitbrengen van een advies aan de burgemeester. Indien wordt besloten tot een verlenging, blijft de zorgcoördinator ook de komende 18 dagen verantwoordelijk en brengt dan opnieuw advies uit. Een zorgcoördinator is uiterlijk de eerstvolgende werkdag na de melding beschikbaar.

Eind 2010 is Huisverbod Online (HOL) ingevoerd. Huisverbod online is een *keten-gericht workflow-management-systeem* waarin verschillende partijen samenwerken (politie, ASHG/zorgcoördinatoren, gemeente, e.a.), een gemeenschappelijk dossier samenstellen en onderling communiceren. Deze ICT-toepassing ondersteunt het gehele werkproces rondom de aanvraag en verlenging van een tijdelijk huisverbod. Het heeft een ingebouwde controle voor (wettelijke) termijnbewaking en een automatische rappèl-functie waardoor processtappen niet kunnen worden vergeten of overgeslagen. Het resultaat is dat alle informatie snel, gemakkelijk en veilig gemaakt, verstuurd en bewaard wordt.

Actie: monitoren dat het instrument Tijdelijk Huisverbod optimaal en zo veel mogelijk ook preventief wordt ingezet. Aandacht hebben voor het feit, dat de politie het huisverbod in blijft zetten volgens protocol en op tijd de crisis-/ zorgcoördinator inschakelt. Lacunes in de hulpverlening/ strafketen in beeld brengen en oplossingen zoeken. Systeemgericht werken verder ontwikkelen en bewaken.

Daderhulpverlening

Naar aanleiding van de werkwijze bij een tijdelijk huisverbod, zijn inmiddels goede werkafspraken ontstaan tussen het ASHG, lokale zorgcoördinatoren huiselijk geweld, OM en de reclassering als het gaat om de hulpverlening aan daders. Ook bij de daderhulpverlening wordt systeemgericht gewerkt. Wat is de dynamiek in het gezin, welke relaties hebben de leden van het gezin onderling, en welke invloed heeft dat op het gedrag van de dader? Het streven is er op gericht om de ervaringen met daderhulpverlening bij een tijdelijk huisverbod, te verbreden naar een meer gerichte aanpak van daderhulpverlening in alle casussen voor huiselijk geweld. Daarbij kan worden voortgebouwd op de samenwerking met en expertise bij OM en reclassering.

Actie: samenwerking met OM en reclassering en werkwijze voor daderhulpverlening bij een tijdelijk huisverbod, doorontwikkelen en vertalen naar een bredere aanpak van daderhulpverlening bij alle casussen huiselijk geweld. In kaart brengen van (evidence-based) methodieken en het scala aan (systeemgerichte) hulpverleningsmogelijkheden.

Vrouwenopvang, verschuiving van opvang naar begeleiding en behandeling

In de vrouwenopvang wordt bed, bad, brood, veiligheid en dagstructuur geboden. Maar de vrouwenopvang doet veel meer dan het bieden van alleen opvang.

Samen met de vrouw wordt een begeleidings- en veiligheidsplan gemaakt waarin staat welke doelen/resultaten zij wil bereiken voor de toekomst en welke ondersteuning zij van de maatschappelijk werker nodig heeft. Eerst moeten allerlei praktische zaken worden geregeld zoals; de kinderen moeten weer naar school, er zijn financiële middelen nodig om van te kunnen eten en leven, etc. Wil de vrouw aangifte doen, een echtscheiding aanvragen? Mogen de kinderen hun vader zien en wat is hiervoor nodig? De vrouwen krijgen trainingen om de spiraal van geweld te herkennen en om in te zien welke rol zij zelf hebben en hoe ze het de volgende keer anders kunnen doen. Welke rol spelen ze zelf in de geweldspiraal? Hoe kunnen ze dit in de toekomst voorkomen? In 2010 wordt de landelijke methodiek krachtwerk geïmplementeerd binnen de vrouwenopvang waarin empowerment en weerbaarheid centrale thema's zijn.

De dienstverlening in de vrouwenopvang biedt naast opvang een steeds uitgebreider pakket aan ambulante begeleiding. De hulpverlening verschuift steeds meer van intramuraal naar extramuraal met ambulante begeleiding. In 2009 heeft Hera, de provinciale instelling voor vrouwenopvang, in totaal 552 vrouwen (en 492 kinderen) opgevangen op 129 residentiële plaatsen (intramuraal plaatsing). In dat jaar hebben 39 vrouwen (en 40 kinderen) gebruik gemaakt van de voorzieningen voor begeleid wonen (extramuraal begeleiding). In 2009 waren er in totaal 132 deelnemers aan ambulante hulpverlening, trainingen en cursussen.

Actie: Voortzetten van de trend van opvang naar ambulante hulpverlening. Betrokken organisaties stimuleren om zich daarbij vooral te richten op de empowerment en weerbaarheid van vrouwen, kinderen en de daders in het kader van een systeemgerichte aanpak.

Aware

Aware is een beveiligingssysteem voor mensen die het slachtoffer zijn van belaging of bedreiging. Met één druk op de knop kunnen zij alarm slaan, waarna de politie snel ter plekke is. Aware werkt alleen in de eigen regio, voor inwoners in deze regio is dat de NOG-politieregio. Door middel van GPS weet de politie precies waar het slachtoffer zich bevindt op het moment dat de alarmknop wordt ingedrukt. Vooraf is bij de politie informatie beschikbaar over de dader en het slachtoffer. Dat vergemakkelijkt snel handelen en maakt een aanhouding van de dader mogelijk.

Een belangrijk voordeel van Aware is dat mensen die worden bedreigd en lastig gevallen zich weer veilig gaan voelen, en dat ze beter in staat zijn weer naar buiten te gaan waardoor ze minder geïsoleerd leven. Het beveiligingssysteem stelt hen in staat om hun leven weer op te pakken. Ook wordt hiermee verblijf in de vrouwenopvang voorkomen, of uitstroom versneld.

Met politie, justitie, reclassering en hulpverlening zijn afspraken gemaakt om de belager aan te pakken en hulp te bieden. Zo wordt geprobeerd het herhaaldelijk bedreigen of belagen van het slachtoffer te stoppen en het huiselijk geweld te bestrijden. Het gebruik van Aware heeft in verschillende regio's in Nederland succesvolle resultaten laten zien. Slachtoffers voelen zich veilig, hebben meer zelfvertrouwen en stralen dat ook uit. Dat maakt hen minder aantrekkelijk voor hun belager. In andere gevallen worden belagers afgeschrikt door het alarmsysteem.

Actie: In het najaar 2010 zijn 10 systemen in gebruik genomen voor Oost-Veluwe, Midden-IJssel en Noord-Veluwe. Direct na de start is het aantal uitgebreid van 10 naar 13 systemen om te kunnen voldoen aan de vraag naar dit beveiligingssysteem. Het gebruik van Aware zal regelmatig worden genomitornd. Zonodig wordt het aantal systemen uitgebreid of verminderd. De systemen worden gehuurd, hetgeen een flexibele inzet mogelijk maakt.

Verbeterplan vrouwenopvang, meer aandacht voor uitstroombegeleiding en nazorg

De Federatie Opvang heeft het initiatief genomen voor een omvangrijk landelijk Verbeterplan Vrouwenopvang. In nauwe afstemming met het Ministerie van VWS, de directeuren vrouwenopvang, de centrumgemeenten vrouwenopvang en de VNG is een plan van aanpak opgesteld voor het verbeteren van de residentiële opvang. Het verbeterplan gaat uit van een systeemgerichte benadering als uitgangspunt bij de hulpverlening. In het kader van dit verbeterplan doet Hera mee aan een landelijk onderzoek naar de effecten van CTI (Critical Time Intervention) door Prof. Dr. J. Wolf. Deze methodiek heeft tot doel de cliënt een stevige basis te bieden na vertrek uit de opvang. Bij succes wordt de methodiek ingezet om de doorstroom uit de opvang te organiseren.

De hulpverlening is erop gericht dat de cliënt zelfstandig functioneert, al dan niet in de oorspronkelijke gezinssituatie. De vraag is echter of hiermee voldoende is gewaarborgd dat in de toekomst niet opnieuw een situatie ontstaat waarin sprake is van huiselijk geweld of machtsmisbruik. De gemeente wil daarom meer werk maken van het voorkomen van recidive. Dat gebeurt onder andere door meer aandacht te besteden aan de nazorg. Nazorg is een vorm van tertiaire preventie. Tertiaire preventie is het proberen te voorkomen dat iets onaangenaams opnieuw voorvalt. Het gaat dus om maatregelen die recidive van huiselijk geweld kunnen voorkomen. Aangezien het hier naar verwachting gaat om het over langere termijn volgen van cliënten, zal er intensief samengewerkt moeten worden tussen ketenpartners. Uiteenlopende instellingen brengen hun expertise in op het gebied van huiselijk geweld en machtsmisbruik en maken afspraken over het langdurig monitoren van het gezin.

Voldoende mogelijkheden voor zelfstandig wonen

Een knelpunt is het realiseren van doorstroom naar zelfstandige woonruimte. Voor mannen en vrouwen die doorstromen uit de opvang zijn met de woningcorporaties afspraken gemaakt. Het aantal woningen dat jaarlijks ter beschikking wordt gesteld is echter ontoereikend. Bovendien is de woning niet altijd op het juiste moment beschikbaar, de cliënten moeten noodgedwongen langer in de opvang blijven totdat de woning beschikbaar komt.

Vrouwen en mannen die uit de gezinssituatie direct willen doorstromen naar zelfstandige woonruimte komen doorgaans niet in aanmerking voor een woning bij een van de corporaties. In veel gevallen is men niet of te kort ingeschreven, en voldoet men niet aan de criteria voor een urgentieverklaring. Vrouwen dreigen hierdoor alsnog in de vrouwenopvang terecht te komen terwijl de voorkeur eigenlijk uit gaat naar ambulante begeleiding en zelfstandig wonen. Voor mannen bestaat de mogelijkheid tot opvang in dit geval niet of nauwelijks.

Actie: In overleg met de woningbouwcorporaties onderzoeken of deze doelgroep in aanmerking kan komen voor een urgentiebewijs.

Vrouwenopvang, voldoende capaciteit

Met de beleidsbrief 'Beschermd en weerbaar' uit december 2007 hebben alle centrumgemeenten vanuit het Ministerie van VWS de opdracht gekregen om in de periode 2008 t/m 2012 een bijdrage te leveren aan de uitbreiding van de vrouwenopvang met landelijk 100 plaatsen per jaar (in totaal 500 plaatsen). Vanuit centrumgemeente Apeldoorn is in 2009/2010 het aantal gesubsidieerde plaatsen voor vrouwenopvang bij Hera uitgebreid met 6 plaatsen voor de opvang van meiden die slachtoffer zijn van jeugdprostitutie of van eergeerelateerd geweld. Met het herschikken van de regio voor vrouwenopvang zijn daarentegen in Deventer 12 plekken voor begeleid wonen (6 woonhuizen) afgestoten.

Met de inwerkingtreding van de Wet Tijdelijk Huisverbod (in de NOG-regio sinds 1-3-2009) ontstaat een trend dat daders uit huis geplaatst worden waardoor de verwachting is dat vrouwen minder vaak uit huis gaan en een beroep doen op de vrouwenopvang. Daarnaast wordt in toenemende mate gewerkt met uiteenlopende vormen van trainingen, cursussen en ambulante begeleidingstrajecten, waarbij men in de eigen woning blijft wonen.

Met een verbetering van de trajecten voor begeleide terugkeer, wordt bovendien de verblijfsduur in de vrouwenopvang verkort. Anderzijds leiden alle acties om huiselijk geweld zichtbaar te maken en om taboes rond dit onderwerp te doorbreken tot een toename van het aantal meldingen.

Vanaf 1 oktober 2008 biedt Hera één loket voor alle vragen die betrekking hebben op opvang van vrouwen en hun kinderen uit de provincie Gelderland, die moeten vluchten voor huiselijk geweld en machtsmisbruik. Landelijk hebben de organisaties voor vrouwenopvang afgesproken dat elke provincie één loket voor aanmelding kent voor de opvang van vrouwen uit de eigen regio. Vervolgens kunnen de organisaties voor vrouwenopvang dan landelijk de gevraagde plaatsing onderling regelen. Deze systematiek geeft beter zicht op de behoefte aan opvang.

Elke vraag wordt nog maar één keer gemeld én geregistreerd, namelijk in de eigen regio. Hera biedt één loket voor alle vragen die betrekking hebben op opvang van slachtoffers bij huiselijk geweld, eerge relateerd geweld en loverboys, uit de provincie Gelderland. Hera zoekt actief naar geschikte opvang, volgt de cliënt tot aan de plaatsing en draagt de informatie over aan de collega's intern of bij een andere instelling. Op basis van de aanmeldingen heeft Hera eind 2010 berekend dat voor de regio Oost-Veluwe / Midden-IJssel een tekort aan plaatsen voor **17 vrouwen met 13 kinderen is**. Voor een uitgebreide toelichting zie bijlage 3.

Actie: Mogelijkheden onderzoeken om het beleid nóg meer om te buigen naar preventie, dader uit-huisplaatsing en ambulante hulpverlening waardoor de druk op de vrouwenopvang zoveel mogelijk wordt beperkt. Dit betekent ook voldoende financiële middelen ter beschikking stellen om alle vrouwen ambulante begeleiding te kunnen aanbieden. Monitoren van afwijzingen en wachtlijsten en (in overleg met Hera) formuleren welke risico's wel / niet acceptabel zijn bij het ontbreken van voldoende plaatsen. Monitoren dat het instrument Tijdelijk Huisverbod optimaal en zo veel mogelijk ook preventief wordt ingezet. Het is niet wenselijk dat wachtlijsten ontstaan voor vrouwen in een situatie van acute onveiligheid.

4.5. Systeemgerichte aanpak

Methodiek van hulpverlening

Bij de aanpak van huiselijk geweld is systeemgericht werken, waar dat kan, noodzakelijk. Voorwaarde hierbij is de veiligheid van de betrokkenen. Onder systeemgericht werken wordt verstaan: dat de interventies en de hulp zich dienen te richten op alle direct betrokkenen, dus zowel de (uit huis geplaatste) dader, het slachtoffer (achterblijver) als eventuele kinderen en/of eventuele getuigen en dat deze hulp in onderlinge samenhang en afstemming uitgevoerd moet worden. Ketenpartners zijn nog te vaak alleen gericht op de hulpverlening aan hun individuele cliënt en zijn daarbij niet gewend om systeemgericht hulp uit te zetten en daarin de samenwerking met andere hulpverleners te zoeken. Bij systeemgericht werken draait het nooit om slachtoffers, plegers of getuigen alleen, of ieder apart, maar op de onderlinge samenhang tussen hen. Het is niet het individu dat geholpen moet worden om te leven zonder geweld, het is het gezinssysteem als geheel dat andere patronen moet zien op te bouwen. De systeemgerichte hulpverlening kent drie fasen:

- 1) Het creëren van rust in de relatie in het beginstadium van de systeemhulpverlening.
- 2) Tot een beslissing komen over het al dan niet doorgaan met de relatie.
- 3) Relatieherstel of een zo harmonieus mogelijke beëindiging van de relatie.

Systeemgericht werken draait niet altijd om het gezamenlijk behandelen van partners, maar wel om het feit, dat de hulpverlener altijd aandacht moet hebben voor de verschillende partijen binnen het cliëntensysteem. De interactie en wisselwerking zorgt ervoor dat systeemleden elkaar beïnvloeden, deze beïnvloeding van de systeemleden onderling is de kerngedachte van het systeemgericht werken.

Actie: Hulpverleners blijven attenderen op het feit, dat zij oog hebben voor alle betrokkenen binnen het gezin (systeem) en hier ook naar informeren. Stimuleren van onderlinge afstemming tussen de verschillende hulpverleners om interventies zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. Aanbieden van deskundigheidsbevordering aan professionals binnen de regionale ketenpartners.

Zorgcoördinatoren voor complexe casussen, huisverboden en jeugdprostitutie

Bij een melding op het ASHG worden enkelvoudige zaken doorgezet naar de reguliere (lokale) hulpverlening. Huisverboden en complexe casussen worden door gezet naar de lokale zorgcoördinator. De criteria voor inschakeling van zorgcoördinatie door het ASHG zijn:

- Direct bij aanvang van een melding als:
  - er sprake is van een huisverbod of als er wel een RiHG (Risicotaxatie-instrument Huiselijk Geweld) is opgesteld, maar er te weinig punten waren om een huisverbod uit te vaardigen;
  - er sprake is van ernstig recidiverend gedrag;
  - er ernstige taalproblemen zijn;
  - er sprake is van een in verzekeringstelling zonder huisverbod;
  - er reeds meer dan 3 hulpverleners bij het gezin betrokken zijn en/ of er sprake is, naast huiselijk geweld, van problemen op andere leefgebieden;
  - er sprake is van eerge relateerd geweld.
- Gemiddeld 3 weken na aanvang melding als blijkt dat:
  - Gedurende de eerste 3 weken het niet mogelijk blijkt te zijn geweest om passende hulp in te schakelen, hulp systeemgericht in te zetten, dan wel een casemanager bij de reeds betrokken hulpverleners te benoemen;
  - De hulpverlening niet beschikbaar is.

Zorgcoördinatoren hebben de opdracht om de aanpak, hulpverlening en behandeling te coördineren voor alle leden van het betrokken systeem (het gehele gezin inclusief naaste verwanten of vrienden) vanuit een systeemgerichte aanpak. Deze aanpak strekt zich uit over alle leefgebieden.

Voor wat betreft hulpverlening en zorg heeft de zorgcoördinator een sturende rol, voor wat betreft de strafrechtelijke kant zal de zorgcoördinator actief samenwerken en afstemmen met de betrokken instanties. In deze aanpak is er expliciet aandacht voor slachtoffer, dader, getuigen én kinderen én de interactie daartussen. Er is evenwichtig aandacht voor zowel de hulpverlening en zorg als voor het justitieel traject.

Voor de uitvoering in een systeemgerichte aanpak, met doorgaans multi-problematische gezinnen of situaties is het van belang om te beschikken over voldoende kwantiteit én kwaliteit voor de coördinatie van zorg. Elke gemeente draagt zorg voor het aanstellen (organiseren) van een zorgcoördinator huiselijk geweld.

Actie: Continueren regionaal zorgcoördinatorenoverleg in verband met de afstemming van protocollen en werkwijze. Integratie binnen Veiligheidskamers en lokale zorgnetwerken (afstemmen lokaal en regionaal). Mandaat aan de zorgcoördinatoren beter regelen om door te kunnen pakken en te organiseren

Systeemgerichte begeleiding door Hera

Hera gaat bij de opvang, begeleid wonen en ambulante begeleiding uit van systeemgericht werken. Dit komt onder andere tot uiting in het traject 'Begeleide Terugkeer / Samen Verder'. In een aantal bijeenkomsten leren de partners te communiceren, dingen bespreekbaar te maken, afspraken vast te leggen en te leren hoe je escalatie voorkomt. Zo komt er meer ruimte om het over de échte problemen te hebben. Het traject betekent niet automatisch dat partners samen verder gaan, maar de optie om terug te gaan wordt niet uitgesloten. Het is hoe dan ook belangrijk om de communicatie op gang te krijgen. Ook als partners uit elkaar gaan is dat zo. Zéker als er kinderen in het spel zijn. Sinds 2009 zijn ouders ook verplicht om een ouderschapsplan te maken voor ze echtscheiding aanvragen. Daar helpt Hera bij. Zodat de kinderen, man én vrouw er baat bij hebben.

In de leer- en speelgroep 'Let op de kleintjes' worden kinderen geholpen over hun ervaringen te praten, of zich te uiten via rollenspel, poppenkast of tekenen. Het is een plek waar kinderen alles mogen zeggen en waar ze erkenning krijgen. De groep is bedoeld voor kinderen waar het geweld al is gestopt, maar in de praktijk is dat niet altijd het geval. 'Let op de kleintjes' werkt niet zonder de inzet van ouders. In de ouderbijeenkomsten krijgen de ouders handvatten en wordt gepraat over wat geweld doet met kinderen. Hoe kun je je kind helpen om het geweld te verwerken?

Ook al is het confronterend, veel ouders zeggen heel bewust: dit doe ik voor mijn kind. Ze zijn dan in staat om even verder te kijken dan hun eigen problemen.

Actie: Continueren voldoende trajecten 'Begeleide Terugkeer / Samen Verder' en cursussen' Let op de kleintjes' zodat alle potentiële deelnemers geplaatst kunnen worden (géén wachtlijst). De leer- en spelgroepen Let op de kleintjes' worden in samenwerking met MD Veluwe mogelijk uitgebreid naar meerdere leeftijdsgroepen. Het aanbod wordt continue afgestemd op de actuele vraag in de regio. Ambulante- en systeemgerichte activiteiten stimuleren en verder ontwikkelen.

4.6. Integrale aanpak voor specifieke geweldsvormen

Kindermishandeling

RAAK staat voor Reflectie en Actiegroep Aanpak Kindermishandeling. Nadat in een aantal regio's met succes was geëxperimenteerd met deze aanpak werd de 35 centrumgemeenten gevraagd een coördinerende rol te spelen in de totstandkoming van een regionale aanpak kindermishandeling in hun eigen regio. Apeldoorn heeft op 23 mei 2008 ingestemd met de Actieverklaring Aanpak Kindermishandeling en heeft vervolgens een RAAK regiocoördinator aangesteld voor de regio Oost-Veluwe / Midden-IJssel. De gemeenten in de Noord-Veluwe hebben in samenwerking met centrumgemeente Zwolle een RAAK regiocoördinator aangesteld.

Voor een verslag van RAAK in beide regio's, zie bijlage 1 en 2.

Vanaf 1-1-2011 zal de aanpak van kindermishandeling integraal onderdeel uitmaken van de regionale en lokale aanpak van huiselijk geweld. De keus om kindermishandeling onder te brengen bij het beleidsveld huiselijk geweld is mede ingegeven door de verwachte Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, die ook deze combinatie in zich heeft. Jeugdbeleid en Jeugdzorg spelen bij de preventie en aanpak van kindermishandeling een cruciale rol. Dit maakt continue afstemming tussen het beleidsveld huiselijk geweld en het beleidsveld jeugd noodzakelijk.

Voor de Oost-Veluwe / Midden IJssel is kindermishandeling opgenomen in het convenant jeugdbeleid – jeugdzorg met Provincie Gelderland, en daarmee ook als aandachtsveld geborgd binnen het jeugdbeleid. Voor het vervolg is intensieve samenwerking met de lokale CJG's onontbeerlijk. Bij de CJG's en de jeugdgezondheid ligt een cruciale taak in de (vroeg)signalering en hulpverlening bij kindermishandeling.

Kindermishandeling is (volgens de Wet op de Jeugdzorg 2001) 'elke vorm van, voor een minderjarige, bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.' Bij kindermishandeling gaat het dus zowel om kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld, als om kinderen die zelf het slachtoffer zijn van huiselijk geweld.

Landelijk blijkt dat jaarlijks 107.000 kinderen in Nederland tussen de 0 en 18 jaar worden blootgesteld aan kindermishandeling. De meldingen betreffen even vaak jongens als meisjes. De meest geregistreeerde vormen van kindermishandeling zijn: pedagogische verwaarlozing (23%), getuige van huiselijk geweld (23%) en affectieve verwaarlozing (16%). Oftewel bij kindermishandeling lijkt het getalsmatig vaker om psychische mishandeling te gaan, dan om fysieke mishandeling, zoals slaan of seksueel misbruik. Cijfers over seksueel geweld zijn niet altijd betrouwbaar. Op veel gebieden is geen (recent) onderzoek gedaan. Ook is er vaak een onderrapportage. Slechts een beperkt aantal zaken op het gebied van seksueel geweld komt bij de politie terecht. Cijfers zijn dan ook schattingen. (Movisie 2011) Vooral de seksuele mishandeling van kinderen gebeurt in het verborgene. Kinderen komen hier zelf ook niet mee naar buiten.

Kindermishandeling in de vorm van sexueel geweld

Sexueel misbruik in de vorm van pedofilie, kinderporno en het prostitueren van kinderen zijn strafbare feiten, het Openbaar Ministerie (O.M.) en politie spelen een cruciale rol in de bestrijding daarvan. Het O.M. en de politie betrekken het AMK en zondig de Raad van de Kinderbescherming daarbij als het gaat om de veiligheid van de betrokken kinderen.

Kinderen die slachtoffer zijn van sexueel geweld zijn geïsoleerde kinderen, vaak ook 'kinderen die dissociëren, die zo chronisch getraumatiseerd worden dat ze opsplitsen in hun hoofd en geen herinnering hebben aan het misbruik, maar overdag overleven, door het af te splitsen'. (citaat inspraakreactie mevr. E. Veerman) Er is een groot stilzwijgen van kinderen die sexueel misbruikt zijn, die het slachtoffer zijn van pedofilie, van kinderporno of die (door hun eigen ouders) zijn geprostitueerd. Ook op latere leeftijd huldigen deze slachtoffers zich in stilzwijgen. Het vermoeden is dat veel slachtoffers als volwassene in de psychiatrie 'verdwijnen'. Ook bij intensieve therapie komt het verleden met sexueel misbruik niet altijd ter sprake. Sexueel misbruik komt dan ook veel vaker voor dan de statistieken doen vermoeden. Kinderen worden meestal slachtoffer van sexueel misbruik door bekenden, zoals broers, ooms, (stief)vaders of de oppas. In hooguit 20% van de gevallen gaat het om een onbekende dader (Van Outsens 1992). Misbruik door familieleden (incest) gaat vaak samen met een patroon van verwaarlozing en fysiek geweld en duurt vaak langere tijd. Persoonlijke problemen van de ouders en affectieve verwaarlozing van de kinderen vormen de belangrijkste gezinsachtergrond (Draijer 1988). Uit onderzoek blijkt dat 15,6% van de meisjes voor haar zestiende jaar een of meer ervaringen heeft met misbruik door verwanten. Het gaat om één op de zes à zeven vrouwen in Nederland. De gemiddelde leeftijd waarop het misbruik begint, is 11,4 jaar. 42,5% van het misbruik vindt plaats binnen het kerngezin. (Draijer 1988).

Burgers kunnen hun zorgen of vermoedens signaleren bij het AMK. Het AMK kan ook gebeld worden voor consultatie en advies. Burgers kunnen bij het AMK signalen melden over het vermoeden van kindermishandeling / sexueel misbruik binnen het gezin. Maar zij kunnen ook signalen melden als zij het vermoeden hebben dat de kindermishandeling / sexueel misbruik gepleegd wordt door iemand buiten het gezin, en dat de ouders het kind hiertegen onvoldoende beschermen. Bij de implementatie van de Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling zullen de gemeenten een publiekscampagne organiseren, gericht op het realiseren van meer bekendheid van het AMK.

Naar aanleiding van vragen in de tweede kamer over het wetsvoorstel inzake de Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, heeft de minister van VWS aangegeven dat een meldplicht voor aanbieders van jeugdzorg is opgenomen in de Wet op de jeugdzorg. Dat betekent een wettelijke meldplicht voor medewerkers die kindermishandeling signaleren dat wordt gepleegd door een collega-professional in de jeugdzorg. De minister is 'voornemens deze meldplicht ook voor de gehele zorgsector en voor de sectoren Kinderopvang en Maatschappelijke ondersteuning in te voeren. In het onderwijs geldt nu al een meldplicht indien er een vermoeden bestaat dat een professional zich schuldig maakt aan een zedenmisdrijf. Deze meldplicht behelst dat het schoolbestuur onverwijld in overleg treedt met een vertrouwensinspecteur van de Onderwijsinspectie. Uit de praktijk blijkt dat dit systeem functioneert om eventuele misstanden aan de orde te stellen.' (brief aan de 2^e kamer DMO/SSO-3041245 dd 2-2-2011)

Actie: Een aantal succesvolle onderdelen uit de RAAK-aanpak wordt voortgezet:

- *cursussen vroegsignalering voor iedereen die met kinderen werkt;*
- *cursusaanbod voor BIG-geregistreerde beroepen over privacy, beroepsgeheim en melden.*

Daarnaast worden de Routekaart en Kindspoor geïntroduceerd en geïmplementeerd voor de gehele regio Oost-Veluwe, Midden-IJssel en Noord-Veluwe. (zie paragraaf 4.7 kopje Samenwerkingsverband)

De behoefte aan gespecialiseerde hulpverlening aan chronisch getraumatiseerde kinderen die het slachtoffer zijn van sexueel geweld zal in Apeldoorn bijzondere aandacht krijgen bij de decentralisatie van de jeugdzorg naar gemeenten in 2014.

Specifieke aandacht verdient de regionale bestrijding en opsporing van sexueel misbruik van kinderen in familierelaties.

Partnergeweld

Heteroseksueel partnergeweld is nog steeds de meest voorkomende vorm van huiselijk geweld. De infrastructuur voor de aanpak van huiselijk geweld zoals we die op dit moment kennen in Nederland is grotendeels gebaseerd op het voorkomen en bestrijden van heteroseksueel partnergeweld. De vrouwenopvang is van oudsher gericht op het opvangen van vrouwen die te maken hebben met een gewelddadige partner of ex-partner. Het is noodzakelijk om in onze regio blijvend aandacht te houden voor deze vorm van huiselijk geweld, ook als landelijk de aandacht wordt verlegd naar andere vormen van geweld zoals eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking. Specifiek bij deze geweldsvorm is sprake van genderspecifieke machtsongelijkheid. Macht, onmacht, dominantie en machteloosheid liggen ten grondslag aan de geweldsspiraal. De slachtoffers bij heteroseksueel partnergeweld blijkt meestal een vrouw te zijn. Geweld tegen vrouwen beknop de rechten en vrijheden van vrouwen. Bestrijding van geweld in huiselijke kring kan dan ook niet los gezien worden van maatschappelijke structuren en culturele normen die dit gedrag representeren en legitimeren.

Actie: Bij de uitwerking van het beleid voor huiselijk geweld zal elke gemeente haar eigen inkleuring kiezen op basis van de bevolkingsamenstelling en de vraag van haar burgers. Afhankelijk van de mate waarin risico's voorkomen in een gemeente kunnen bepaalde facetten meer of minder aandacht krijgen. Een belangrijk element bij de aanpak van heteroseksueel partnergeweld is de mate waarin vrouwen economisch zelfstandig zijn. Ook is er voldoende aandacht voor hulpverlening door mensen uit de eigen cultuur.

Jeugdprostitutie / loverboys

Onder mensenhandel wordt verstaan: het dwingen – in de ruimste zin – van mensen om zich beschikbaar te stellen tot het verrichten van (seksuele) dienstverlening. De strafbaarstelling van mensenhandel heeft betrekking op de mensenhandelaar, de uitbouter en op de profiteur daarvan. Bij mensenhandel is veelal sprake van dwang, geweld en misleiding.

In 2010 is Hera gestart met een pilot voor de opvang van slachtoffers van jeugdprostitutie en eengerelateerd geweld. Na afloop van de pilot is besloten om geen structurele opvang te bieden voor slachtoffers onder de 18 jaar van jeugdprostitutie. Reden was te weinig aanmeldingen cq doorverwijzingen waardoor de kosten niet opwegen tegen de baten. In samenspraak met Fier Fryslân wordt gebruik gemaakt van de landelijke opvangmogelijkheden. Fier Fryslân heeft ook een locatie in Gelderland (Asja2) speciaal gericht op jonge slachtoffers van jeugdprostitutie.

Actie: de succesvolle ketenaanpak van jeugdprostitutie van gemeente Apeldoorn wordt in 2011 uitgerold in de gehele NOG-regio. Harderwijk heeft daarin het voortouw genomen en is eind 2010 gestart met een voorlichtingscampagne. Voor wat betreft de ketensamenwerking en de registratie en dossieropbouw bij meldingen wordt in de gehele regio aangesloten op het ASHG.

Ouderenmishandeling

Ouderenmishandeling is het handelen of nalaten van handelen waardoor de oudere persoon lijdt. Dit lijden kan lichamelijk of psychisch zijn maar ook materieel. Ouderenmishandeling komt in iedere bevolkingsgroep voor. Meestal wordt het slachtoffer mishandeld door een familie- of gezinslid en soms door een beroepskracht. Vaak is de mishandeling gevolg van overbelasting van de mantelzorger (ontspoorde zorg).

Sinds 1 januari 2007 is de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) van kracht. Uitgangspunt; burgers hebben een eigen verantwoordelijkheid in het stelsel van zorg en welzijn, voor zichzelf en voor hun naasten. Hierdoor neemt de druk op mantelzorgers toe, en daarmee de risico's op ouderenmishandeling. Maar opzettelijke mishandeling komt ook voor.

Een op de twintig ouderen boven de 65 jaar wordt herhaaldelijk mishandeld. Het aantal meldingen van ouderenmishandeling ligt over 2009 op het zelfde niveau als het jaar ervoor. Wel ontwikkelt zich de trend dat slachtoffers zelf vaker de melder zijn dan in andere jaren. Ook de politie houdt cijfers bij van huiselijk geweld. Uit de cijfers huiselijk geweld 2008 bleek dat 5,2% van alle slachtoffers huiselijk geweld tussen de 55 en 66 jaar is en 1,7% is ouder dan 66 jaar.

Onder mishandeling van een ouder persoon (iemand vanaf 65 jaar) verstaan we 'al het handelen of nalaten van handelen van al degenen die in een persoonlijke en/of professionele relatie met de oudere staan, waardoor de oudere persoon (herhaaldelijk) lichamelijke en/of psychische en/of materiële schade lijdt dan wel vermoedelijk zal lijden en waarbij van de kant van de oudere sprake is van een vorm van gedeeltelijke of volledige afhankelijkheid.' Er zijn zes verschijningsvormen van ouderenmishandeling, namelijk lichamelijke mishandeling, psychische mishandeling, verwaarlozing, financiële uitbuiting, seksueel misbruik en de schending van rechten.

Het kabinet Rutten heeft ouderenmishandeling tot speerpunt van beleid gemaakt. Op landelijk niveau loopt het succesvolle project STOP ouderenmishandeling. In 2008 heeft in Apeldoorn een voorbereidingsgroep het thema ouderenmishandeling verkend. Zij hebben toen geconstateerd dat ouderenmishandeling:

- een relevant probleem is dat zeker onze aandacht behoeft;
- het mogelijk om relatief grote aantallen gaat, Apeldoorn is immers een 'vergrijsd' gebied;
- maar dat de timing voor een projectmatige aanpak op dat moment niet gunstig was.

Besloten werd om ouderenmishandeling als thema te laten terug komen in de nu voorliggende meerjarenbeleidsnota. De belangrijkste inhoudelijke aandachtspunten zijn:

- signalering algemeen als basis, daarna inzoomen op signalering bij ouderenmishandeling;
- verbinding leggen met beleid mantelzorg, daarna inzoomen op mantelzorgondersteuning als preventie, het ondersteunen van mantelzorgers voorkomt ouderenmishandeling;
- verbinding leggen met de aanpak van eenzaamheid bij ouderen, daarna inzoomen op de relatie tussen eenzaamheidsbestrijding en het voorkomen van ouderenmishandeling.

In de aanpak wordt onderscheid gemaakt tussen ouderenmishandeling door professionals (vooral in intramuraal setting) en ouderenmishandeling door mantelzorgers (kind-ouders, broers-zussen). Het wegvallen van mogelijkheden voor respijtzorg en professionele hulpverlening door het vervallen van de functie ondersteunende begeleiding algemeen op somatische grondslag en het geheel vervallen van de grondslag psychosociaal in de AWBZ kan leiden tot taakverzwaring van mantelzorgers en kan daarmee ook de druk en het risico op mishandeling vergroten.

Mantelzorgbeleid, mantelzorgondersteuning en de bestrijding van eenzaamheid bij ouderen behoren tot het lokale sociaal beleid. De regiogemeenten kunnen daar de basis leggen voor de preventie van ouderenmishandeling. Op regionaal niveau wordt de aanpak van ouderenmishandeling meegenomen in de aanpak van huiselijk geweld. Meldingen van ouderenmishandeling worden door het ASHG opgepakt op dezelfde wijze als andere meldingen. Om de meldingen te kunnen doorzetten naar het lokale zorgnetwerk is het noodzakelijk dat daar specifieke expertise beschikbaar is. De regiogemeenten moeten dit stimuleren en bewaken.

Het meldpunt ouderenmishandeling is het: Advies-en Steunpunt Huiselijk Geweld Apeldoorn. Bij vermoeden van ouderenmishandeling of voor informatie en advies kan men daar terecht.

Actie: Bekendheid geven aan de term ouderenmishandeling en waar men terecht kan (in lokale campagnes en voorlichting). Ketenaanpak ouderenmishandeling binnen de keten van huiselijk geweld organiseren door regiogemeenten op lokaal niveau om de juiste hulp te kunnen bieden. De thuiszorgorganisaties zullen actief bij deze aanpak worden betrokken.

Eergerelateerd geweld

Bij eergerelateerd geweld gaat het om geweld gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in een reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken. Eergerelateerd geweld is een maatschappelijk probleem waarbij veilige opvang, hulpverlening en nazorg van groot belang zijn. Slachtoffers van eergerelateerd geweld staan vaak voor de moeilijke keuze tussen een zelfstandig leven, met mogelijk blijvend risico op belaging, of teruggaan naar hun familie waarbij ze zich moeten conformeren aan de familiecultuur.

Vrouwen, mannen, minderjarige meisjes en jongens die te maken hebben met een leven vol dreigementen, geweld en doodsangst omdat zij gezocht worden door hun familie die de geschonden eer willen zuiveren, worden steeds meer zichtbaar in Nederland. Oorzaken waardoor een man slachtoffer van eengerelateerd geweld kan worden, zijn bijvoorbeeld een verboden of interetnische relatie met een (getrouwde) vrouw, geen goedkeuring van familie van de gekozen partner of homoseksualiteit. Een aparte categorie zijn de (potentiële) mannelijke daders: een aangewezen dader die onder hevige druk en bedreiging staat van zijn eigen familie.

Ondanks het feit dat veel mannelijke slachtoffers van eengerelateerd geweld in hun eigen netwerk opvang kunnen regelen (wat extra eerschending voorkomt), is er toch een gebrek aan opvangplekken voor deze mannen. Deze groep hoort zeker niet in de dak- en thuislozenopvang waar men nu soms wel terecht komt. Voor mannelijke en minderjarige slachtoffers worden op landelijk niveau samen met een beperkt aantal gemeenten voorzieningen gecreëerd.

In Den Haag is met het project 'Van huis uit' goede resultaten geboekt. In dit project bemiddelen sleutelfiguren uit de gemeenschap zelf bij conflicten rondom eengerelateerd geweld en eerwraak. Kernbegrippen zijn: stille diplomatie, preventie, verbinden van schakels in de aanpak van zowel formele instanties als informele netwerken. Het blijkt dat ingewijden, met kennis over de gevoeligheden in de eigen gemeenschap, precies de goede codes weten te hanteren en veel kunnen bereiken om eengerelateerd geweld te voorkomen. En dat is cruciaal.

De druk vanuit de gemeenschap is de boosdoener. Dus voor een effectieve aanpak heb je de gemeenschap zelf nodig. Binnen het project zijn 20 vrijwilligers opgeleid tot gemeenschapsbemiddelaars. De meeste bemiddelaars zijn hbo-geschoolde professionals. Alle bemiddelaars zijn geselecteerd vanwege het vertrouwen dat zij binnen de gemeenschap hebben. Naast de bemiddeling zelf maken de gemeenschapsbemiddelaars eerwraak bespreekbaar via spreekuren, voorlichtingsbijeenkomsten en huiskamergesprekken.

Bij eengerelateerd geweld is meer aandacht nodig voor de nazorg. Het blijkt dat het uiteindelijk het slachtoffer is dat bepaalt of hij/zij vertrekt uit de opvang. Ook in het geval van negatieve adviezen van de hulpverlening over de veiligheid. Naast de volhardendheid van de familie om de verblijfplaats te achterhalen, blijkt het slachtoffer zelf ook een risico te kunnen vormen door toch weer contact met de familie te zoeken. Dit vereist een deskundige en specifieke nazorg met deskundigen die kunnen ingrijpen bij (dreigend) gevaar.

Actie: Deskundigheidsbevordering van professionals die direct betrokken zijn bij de aanpak van huiselijk geweld, dat wil zeggen medewerkers van de vrouwenopvang, medewerkers van het ASHG en de zorgcoördinatoren krijgen een cursusaanbod. Daarin wordt vooral aandacht besteed aan de nazorg van slachtoffers die de opvang (vaak in een andere regio) verlaten en zich (opnieuw) bij hun familie vestigen in onze regio. Bij de aanpak voor het voorkomen en bestrijden van eengerelateerd geweld zal het accent liggen op het betrekken van sleutelfiguren uit de gemeenschap zelf.

Vrouwelijke genitale verminking

Vrouwelijke genitale verminking is een ernstige fysieke vorm van schending van vrouwenrechten en de rechten van het kind. Het gaat om jonge meisjes die bedreigd worden met een zeer ingrijpende aantasting van het lichaam. Deze verminking is eenmalig en blijvend en kan desastreuze gevolgen hebben voor de lichamelijke, psychische en seksuele gezondheid en het welzijn van meisjes en vrouwen. Volgens geboortecijfers van het CBS zijn in 2008 ruim 1.500 vrouwen uit de risicolanden Somalië, Ethiopië en Egypte in Nederland bevallen. Verloskundigen registreerden 1.200 zwangere vrouwen uit de risicogroepen, 470 van hen waren besneden. Dit betekent dat vier op de tien zwangere vrouwen uit de risicolanden is besneden. Bij het AMK kwamen in de periode van juli 2007 tot april 2008 landelijk 44 meldingen binnen.

In Nederland wonen 25.000 meisjes waarvan de ouders afkomstig zijn uit een land waar meisjesbesnijdenis een traditie is. Voor onze regio zijn de aantallen niet bekend.

Meisjesbesnijdenis is in Nederland strafbaar als mishandeling. Dat betreft zowel de persoon die de besnijdenis uitvoert als de personen die deze handeling medeplegen, uitlokken danwel daaraan medeplichtig zijn. Ouders die hun dochter laten besnijden, zijn dus strafbaar. Hoewel er op dit punt geen jurisprudentie is, bieden deze bepalingen volgens het kabinet voldoende basis en ruimte om strafrechtelijk op te treden tegen zowel ernstige als minder ernstige vormen van vrouwelijke genitale verminking.

In de periode van 2006 t/m 2009 heeft in zes steden onder regie van de GGD een pilot gedraaid om een preventieve aanpak van meisjesbesnijdenis (vrouwelijke genitale verminking) te ontwikkelen. De kennis en ervaring die daarbij is opgedaan, worden vanaf 2011 over het land uitgerold. Door het Ministerie van VWS wordt deze kennis en ervaring uit de pilots onder alle gemeenten en de jeugdgezondheidszorg verspreid via GGD Nederland. Centraal in deze aanpak staat voorlichting aan betrokken etnische groeperingen zelf over strafbaarheid van VGV en de gezondheidsrisico's, vroegsignalering, melding en ketenaanpak. Hiertoe zijn in de pilots sleutelfiguren uit de betrokken gemeenschappen, (huis-)artsen, verpleegkundigen, verloskundigen, gynaecologen, medewerkers van het AMK, politie en Raad voor de Kinderbescherming getraind.

Meisjesbesnijdenis is een grensoverschrijdend probleem dat we niet alleen kunnen voorkomen of oplossen door in Nederland maatregelen te nemen. Vaak worden meisjes die in Nederland wonen bijvoorbeeld tijdens een vakantie in het land van herkomst besneden. Daarom zal in 2011 een landelijke campagne 'Nee tegen VGV' van start gaan. Voor de ouders van meisjes uit risicogroepen is de vrijwillige verklaring tegen meisjesbesnijdenis beschikbaar. Ouders kunnen met deze verklaring aangeven dat zij hun dochter niet laten besnijden in het buitenland. Deze verklaring waarschuwt ook familie in het land van herkomst dat besnijdenis in Nederland strafbaar is.

Actie: Alertheid bevorderen en deskundigheidsbevordering bij alle betrokken beroepsgroepen door gerichte informatie en voorlichtingsactiviteiten als onderdeel van het communicatieplan 2012-2015. Benaderen van zelforganisaties (in Apeldoorn via het allochtonennetwerk) en geestelijk leiders met als doel een actieve betrokkenheid van de doelgroep zelf bij het voorkomen en bestrijden van VGV. In samenwerking met NOG-veilig(er) wordt een sluitende ketenaanpak ontwikkeld tussen partners in de gezondheidszorg en justitie. Het moet voor een ieder volstrekt helder zijn wat te doen bij vermoedens van (een op handen zijnde) VGV. De gespreksprotocollen en handelingsprotocollen die hiervoor in zes pilots zijn ontwikkeld, worden aangepast op de situatie in NOG-Gelderland en geïmplementeerd.

Kinderen die hun ouders mishandelen

Bij de uitvoering van de Wet Tijdelijk Huisverbod is regelmatig sprake van volwassen kinderen die hun ouders mishandelen. Deze situatie is wezenlijk anders dan ouderenmishandeling. Het gaat om inwonende kinderen. Soms is er sprake van een kind met verstandelijke beperkingen. Er is nog onvoldoende bekend over de aanpak van kinderen die hun ouders mishandelen. In de regio is er nog relatief weinig ervaring mee opgedaan.

Actie: Nader onderzoeken welke ervaringen er landelijk zijn. Implementatie van succesvolle methodieken voor hulpverlening, bij voorkeur evidence-based methodieken.

Geweld binnen homorelaties

Partnergeweld in homorelaties is wezenlijk anders dan partnergeweld bij heteroseksuele relaties omdat er geen sprake is van genderspecifieke machtsongelijkheid. In de regio is er nog relatief weinig ervaring opgedaan met deze specifieke geweldsvorm.

Actie: Nader onderzoeken welke ervaringen er landelijk zijn. Implementatie van succesvolle methodieken voor hulpverlening, bij voorkeur evidence-based methodieken

4.7. Krachten bundelen door samenwerking

Regio-indeling: congruent met politieregio en gezondheidsregio

Met ingang van 01-01-2011 loopt de regio voor vrouwenopvang en de aanpak van huiselijk geweld bij de centrumgemeente Apeldoorn congruent met de indeling van de politieregio NOGelderland en de GGD-regio / gezondheidsregio Gelre IJssel. In 2009 en 2010 zijn gesprekken gevoerd met de regiogemeenten om te komen tot een gezamenlijk gedragen beleidskader. De onderhavige nota is daar de weerslag van.

Actie: 2011 staat in het teken van de formulering van regionaal en lokaal beleid. Op enkele aspecten is de werkwijze in de gehele regio op hoofdlijnen geüniformeerd, voorzover gewenst en zinvol. Immers, de aanpak van huiselijk geweld is primair een gemeentelijke taak, die lokaal ingevuld moet worden. De gemeenten in de drie subregio's Oost-Veluwe, Midden-IJssel en Noord-Veluwe hebben in 2011 met elkaar kennisgemaakt en ervaringen uitgewisseld. Best-practices zijn met elkaar gedeeld. In de beleidsperiode 2012 tot en met 2015 worden enkele best-practices uit de regiogemeenten uitgerold in de gehele regio.

Samenwerking in het NOG-veiligerhuis

Gemeenten hebben de regie met betrekking tot de hulpverlenings- en veiligheidsketen, het OM en de reclassering hebben de regie in de strafrechtelijke keten.

In 2010 en 2011 is een regionale samenwerkingsstructuur tot stand gekomen met een casusoverleg huiselijk geweld in de veiligheidskamers:

- Zutphen: Zutphen, Lochem, Brummen en Voorst
- Apeldoorn: Apeldoorn, Epe en Heerde
- Harderwijk: Harderwijk, Putten, Ermelo, Nunspeet, Oldebroek, Elburg en Hattum

Een groot deel van het OM-beleid ten aanzien van huiselijk geweld en kindermishandeling is neergelegd in twee 'Aanwijzingen' die regels stellen over de opsporing en vervolging van respectievelijk huiselijk geweld en kindermishandeling. Daarbij worden randvoorwaarden geformuleerd voor onder andere de invulling van de lokale samenwerking tussen politie, OM en reclassering. Kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld hebben een aparte plek in de Aanwijzing Huiselijk Geweld gekregen. Omdat eerdergerelateerd geweld vrijwel altijd een bijzondere vorm van huiselijk geweld is, zijn de regels met betrekking tot opsporing en vervolging van eerdergerelateerd geweld met ingang van 1 juni 2010 eveneens vastgelegd in een Aanwijzing Huiselijk Geweld.

Een van de aspecten die kan verbeteren is het 'piepsysteem' rond de dader. Nog té vaak komt het voor dat de hulpverlening en/of het slachtoffer niet zijn geïnformeerd over de vrijlating van de dader. Daardoor ontstaan hiaten in de hulpverlening aan de dader. Het slachtoffer is niet op de hoogte van eventuele bedreiging die daaruit kan voortkomen.

In de expertisegroep huiselijk geweld geven de centrumgemeenten Arnhem en Apeldoorn, hulpverlenings- en veiligheidsketen, ASHG, het OM en de reclassering samen met de coördinatoren van de veiligheidskamers in NOG verband, het beleid voor de aanpak van huiselijk geweld nader vorm en inhoud.

Actie: Het streven naar een optimale aanpak van huiselijk geweld binnen de politieregio Noord en Oost Gelderland, Het uitwisselen van best- practices landelijk en met andere regio's in Gelderland. Afstemming van de aanpak met de regio's IJsselland en Gelderland- Midden. Helder communiceren over eventuele afwijkingen in de aanpak per regio, zodat verwarring of misverstanden bij provinciale samenwerkingspartners wordt vermeden. Voorbereiden van adviezen voor het Regionaal College in aansluiting op de besluitvorming door regionale portefeuillehouders (regionaal bestuurlijk overleg huiselijk geweld) en colleges en gemeenteraden van de participerende gemeenten.

Meldpunt ASHG en meldpunt AMK

De regio heeft bij het ASHG Apeldoorn een drietal meldpunten ondergebracht :

- meldpunt huiselijk geweld
- meldpunt Wet Tijdelijk Huisverbod
- meldpunt jeugdprostitutie

De meldpunten Huiselijk Geweld en Wet Tijdelijk Huisverbod maken gebruik van het landelijk ASHG-publieksnummer, **0900 1 26 26 26**. Voor Jeugdprostitutie/loverboys is er een specifiek regionaal publieksnummer, **0900 500 70 70**.

Deze meldpunten zijn fysiek en organisatorisch in één bureau ondergebracht. De werkwijze, procedures, formulieren en de digitale ondersteuning van het werkproces zijn op elkaar afgestemd en zoveel mogelijk uniform. Bij de verschillende vormen van geweld worden wel uiteenlopende aanvullende gegevens verzameld en geregistreerd. De regio heeft MD Veluwe als uitvoerder van deze meldpunten gecontracteerd. Ook eventuele toekomstige meldpunten (eventueel met een eigen publieksnummer) zoals een meldpunt eengerelateerd geweld of een meldpunt ouderenmishandeling zullen bij hetzelfde bureau worden ondergebracht.

Het onderscheid tussen de verschillende meldpunten is gelegen in de opdrachtformulering. Bijvoorbeeld: bij een melding voor partnergeweld kan het ASHG zelf beoordelen of crisisinterventie noodzakelijk is, zonodig kan een crisis-/ zorgcoördinator huiselijk geweld per direct ingezet worden op het adres vanwaar de melding is gedaan. Bij een melding in het kader van de Wet Tijdelijk Huisverbod is er geen keuze, bij elke melding door de hulpofficier van justitie moet een crisis-/ zorgcoördinator huiselijk geweld per direct uitrukken naar het adres vanwaar de melding wordt gedaan.

Met de invoering van de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling medio 2011, zijn het ASHG en het AMK verplicht tot samenwerken. Het overleg tussen ASHG Apeldoorn en AMK is hierover in 2010 gestart. Aangezien nog niet helder is, wat precies in de wet komt te staan, zal op een later moment verdere invulling gegeven worden aan de samenwerking.

Actie: Nadere invulling van de samenwerking ASHG en AMK op het niveau van de NOG politieregio. Dat betekent ook het verdiepen van de samenwerking tussen ASHG Apeldoorn en ASHG Arnhem. Het ASHG Apeldoorn is ondergebracht bij MD Veluwe, het ASHG Arnhem is ondergebracht bij Hera. Beide instellingen hebben reeds een bijzonder goede samenwerkingsrelatie.

Samenwerkingsconvenant

In de provincie Gelderland is in 2007 de 'Gelderse Aanpak Kindermishandeling' vastgesteld. Daarin wordt de samenwerking geregeld tussen de GGz-volwassenenzorg en de jeugdzorg.

De aandacht is gericht op het voorkomen van kindermishandeling bij kinderen van ouders met psychiatrische problematiek en richt zich op de uitwisseling van signalen en gegevens tussen de GGz-volwassenenzorg, instellingen voor jeugdzorg, Bureau Jeugdzorg / AMK en de Raad voor de Kinderbescherming.

Onderdeel van de RAAK-aanpak is het realiseren van een regionaal handelingsprotocol. Een goed voorbeeld hiervan is Kindspoor dat in Midden-IJssel is opgesteld voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld. Kindspoor geeft een routekaart en protocol voor de ketenaanpak kindermishandeling. Wanneer er sprake is van kindermishandeling gaat er vanuit de politie een melding naar het AMK. Daarnaast zal door de politie een melding gedaan worden bij het ASHG. Er vindt afstemming plaats tussen AMK en ASHG over verdere behandeling van de melding. De regie zal veelal liggen bij het AMK, het ASHG zal indien nodig ondersteunen. Kindspoor is gebaseerd op het landelijk protocol 'huiselijk geweld' van de politie.

In Kindspoor zijn samenwerkingsafspraken, rol, taak en verantwoordelijkheden vastgelegd van de politie (algemene politie en de afdeling jeugd en zedenpolitie), Bureau Jeugdzorg / AMK, De Raad voor de Kinderbescherming, zorgaanbieder voor daderhulpverlening, Algemeen Maatschappelijk Werk, zorgaanbieder voor de GGz Jeugd en een instelling voor Jeugdzorg.

Kindspoor verknoopt alle partijen met elkaar die betrokken zijn bij het kind, jeugdzorg of jeugdhulpverlening, de dader en/of het echtpaar waar het huiselijk geweld plaatsvindt.

Per 1-1-2010 is in de NOG-regio met 22 gemeenten, een groot aantal zorgaanbieders en maatschappelijke instellingen, de huisartsen, reclassering en politie een privacyconvenant afgesloten dat een juridische basis geeft aan het uitwisselen van gegevens bij signalen of meldingen van huiselijk geweld. Kindermishandeling is daarin meegenomen als een van de verschijningsvormen van huiselijk geweld. De juridische basis voor gegevensuitwisseling, samenwerking en gezamenlijk handelen is daarmee geregeld. Dankzij dit privacyconvenant mag de hulpverlening ook zelf initiatief nemen om op basis van een politiemelding contact met een gezin op te nemen, zonder dat hiervoor toestemming van de personen in kwestie noodzakelijk is.

Specifiek voor jeugdprostitutie / loverboys is begin 2011 in het kader van de ketenaanpak een samenwerkingsconvenant getekend door de betrokken instellingen, politie en gemeente.

In de periode 2012-2015 zal een integraal samenwerkingsmodel worden ontwikkeld voor huiselijk geweld waarin expliciet aandacht wordt gegeven aan kindermishandeling, kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld, kinderen van ouders met psychiatrische problemen en kinderen van verslaafde ouders als bijzondere risicogroepen voor kindermishandeling.

Ook andere specifieke geweldsvormen zoals eergerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking en ouderenmishandeling zullen en plek krijgen in dit samenwerkingsconvenant. Dit samenwerkingsmodel zal aansluiten op:

- het convenant NOG-Veiliger;
- het privacy-convenant huiselijk geweld NOG Gelderland;
- het convenant voor de ketenaanpak jeugdprostitutie;
- het voorbeeld van Kindspoor uit andere regio's;
- de richtlijn om in het kader van RAAK een regionaal handelingsprotocol op te stellen;
- de wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling;

Actie: In de periode 2012-2015 zal een integraal samenwerkingsmodel worden ontwikkeld voor huiselijk geweld waarin expliciet aandacht wordt gegeven aan specifieke geweldsvormen.

Zorgmonitor

Om meldingen adequater en beter op te pakken, is het ASHG Apeldoorn in 2010 aangesloten op de Zorgmonitor Gelderland (OGGz-monitor Conclusion). Meldingen ten aanzien van Jeugdprostitutie, complexe zaken huiselijk geweld en huisverboden worden in dit cliëntvolgsysteem gemeld. Ook de meldingen, die besproken worden in de Veiligheidskamers, staan in de Zorgmonitor. Meerdere organisaties hebben zicht op de lijn van hulpverlening, die voor alle betrokkenen uit wordt gezet, wat de afstemming van en hulpverlening aan de betrokkenen ten goede zal komen.

In 2011 zijn de vier sociale teams in Apeldoorn eveneens aangesloten op deze Zorgmonitor, net als het Meldpunt Bijzondere Zorg Oost-Veluwe. Voor de zorgcoördinatie Jeugd worden in 2011 keuzes gemaakt, de Zorgmonitor OGGz van Conclusion is daarbij nadrukkelijk één van de opties.

Langzamerhand ontstaat in onze regio een compleet beeld van alle complexe casussen waarbij huiselijk geweld een rol speelt.

Actie: Inbedding binnen alle betrokken organisaties

5. Financiën regionaal plan

Voorstel aan de gemeenteraad:

De structurele rijksmiddelen in het Gemeentefonds (€ 1,8 mln.) en de eigen middelen (€ 125.000) als uitgangspunt te beschouwen voor de financiering van vrouwenopvang en huiselijk geweld.

Centrumgemeente Apeldoorn ontvangt jaarlijks de rijksmiddelen Vrouwenopvang en huiselijk geweld ten behoeve van het regionaal beleid. Aan de raad wordt voorgesteld om de structurele rijksmiddelen ad € 2.000.000 (afgerond) als vertrekpunt te nemen voor de uitvoering van het regionale beleid. Indien extra budget nodig is dan zal dat betrokken worden bij een integrale afweging van nieuw beleid en ombuigingen en zullen additionele dekkingsmiddelen gevonden moeten worden.

Het voorstel is om per jaar een begroting op te stellen voor de uitgaven, inclusief de subsidieverlening in het kader van het geformuleerde beleid, op basis van de beschikbare middelen zoals voor dat jaar door het Rijk gepubliceerd in de septembercirculaire Gemeentefonds. Hierdoor worden inkomsten en uitgaven budgettair neutraal in de MPB opgenomen, zoals dat tot op heden altijd het geval is geweest.

Voor het lokale beleid is in Apeldoorn structureel € 125.000 beschikbaar ten behoeve van de zorgcoördinatie in het kader van tijdelijke huisverboden en complexe casussen huiselijk geweld binnen Apeldoorn. In de lokale paragraaf die in het voorjaar 2011 wordt opgesteld, worden nadere voorstellen opgenomen voor de financiering van het lokale beleid binnen Apeldoorn.

Daarvoor is de in de MPB opgenomen € 125.000 het vertrekpunt.

6. Lokale aanpak regiogemeenten 2012 - 2015

Begin 2011 is het Advies van de Commissie "Stelsel vrouwenopvang" verschenen. Dit advies heeft als titel gekregen: "'Opvang 2.0', naar een toekomstbestendig opvangstelsel". De commissie stelt dat alle gemeenten de verantwoordelijkheid hebben voor de keten: preventie, vroegsignalering, (ambulante) hulp en nazorg. Dit geldt ook voor de hulpverlening in het kader van het tijdelijk huisverbod zowel tijdens de periode van het verbod (10 dagen) als daarna. Centrumgemeenten hebben daarbovenop de extra taak om de opvang namens de regio te organiseren, zodat er in de regio een sluitende aanpak komt van preventie, vervolgoopvang, uitstroom naar lichtere vormen van hulpverlening en tot slot nazorg en herstel.

Met de portefeuillehouders van de regiogemeenten zijn afspraken gemaakt over het opstellen van een lokale paragraaf voor de aanpak van huiselijk geweld. Daarvoor is gezamenlijk het volgende sjabloon opgesteld:

lokaal beleidskader

- lokale aantallen van eerdere jaren
- lokale (zorg)netwerken en lokale zorgcoördinatie
- aansluiting van de regionale zorgstructuur op lokale (zorg)netwerken en lokale zorgcoördinatie
- preventie en voorlichting
- melden en vroegsignalering
- financiën

De wijze waarop de lokale paragraaf tot stand komt en de route tot besluitvorming is een lokale verantwoordelijkheid. De Wmo-raden van de regiogemeenten hebben nadrukkelijk verzocht om hierbij betrokken te worden. In de inspraaknota wordt ook enkele malen verwezen naar de lokale paragraaf. De regiogemeenten zijn verzocht om met deze inspraakreacties rekening te houden bij het opstellen van de lokale paragraaf.

De regionale beleidsnota én alle lokale paragrafen worden op 28 april 2011 besproken in een regionaal bestuurlijk overleg met de portefeuillehouders huiselijk geweld van de 12 aangesloten regiogemeenten. Dit overleg wordt voorgezeten door wethouder Paul Blokhuis.

In Apeldoorn is op 26 maart 2009 een plan van aanpak RAAK Veluwe-IJssel 2009-2010 vastgesteld in het Regionaal Bestuurlijk Overleg Stedendriehoek. Dit plan bevat 7 prioriteiten: De volgende acties zijn uitgevoerd:

1. Scholing m.b.t. signaleren en gespreksvoering over signalen
Op 17 juni 2009 heeft een bestuurlijk bijeenkomst plaatsgevonden om het plan van aanpak RAAK bij bestuurders van gemeenten en betrokken instellingen en maatschappelijke organisaties onder de aandacht te brengen. Vervolgens zijn 18 november 2009, 26 mei 2010 en 02 juni 2010 bijeenkomsten georganiseerd voor het werkveld. Tijdens deze bijeenkomsten zijn kosteloos workshops en trainingen (o.a. trainingen vroegsignalering) aangeboden.
2. Optimaliseren signaleringsfunctie, m.n. bij peuterspeelzalen, kinderopvang en het onderwijs
Nadat een provinciaal aanbod voor trainingen vroegsignalering was ontwikkeld heeft het college van Apeldoorn op 18 juni 2010 besloten om subsidie te verlenen aan de deelnemers uit het primair onderwijs, kinderdagverblijven en peuterspeelzalen. Ook Provincie Gelderland levert een financiële bijdrage aan de uitvoering van deze trainingen. De trainingen worden door Spectrum Gelderland georganiseerd in het najaar 2010.
3. Informatie delen, zowel binnen als buiten de beroepsgroep
Om het informatie delen, zowel binnen als buiten de beroepsgroep (en met name voor BIG-geregistreerde beroepen) te bevorderen is op 1 juni 2010 in Apeldoorn een workshop met mevrouw L. van Boven georganiseerd. Deze juriste is gespecialiseerd in de privacywetgeving en gegevens-uitwisseling bij het thema huiselijk geweld en kindermishandeling.
4. Aandacht voor protocollen en meldcodes in diverse branches / BIG beroepen
Bij het maken van de startfoto is gebleken dat de kernpartners voor kindermishandeling reeds beschikken over een interne meldcode en handelingsprotocol. De gemeente Voort heeft op 14 okt. en 2 nov. 2010 voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd over de privacy wetgeving met mevrouw J. van Boven. De bijeenkomsten waren kosteloos voor de deelnemers. Ketenpartners, zoals maatschappelijk werk, politie, jongerenwerk, GGD, etc. waren op beide bijeenkomsten vertegenwoordigd om de keten zichtbaar te maken. Op 14 okt. werden de schoolgerelateerde beroepen uitgenodigd. De bijeenkomst op 2 nov. was specifiek voor de lokaal gevestigde medische beroepen, zoals huisartsen, psychiaters, psychologen, fysiotherapeuten, wijkverpleegkundigen, verloskundigen, etc. De huisartsen kregen voor hun deelname accreditatie punten. De opkomst was beide keren boven verwachting. Specifiek voor medische BIG-geregistreerde beroepen zijn op 20 januari 2011 geaccrediteerde cursussen over dit onderwerp met mevrouw J. van Boven, kosteloos aangeboden aan alle huisartsen en verpleegkundigen in de regio Oost-Veluwe, Midden-IJssel en Noord-Veluwe.
5. Aanscherpen van gespreksprotocol voor consultatiebureau's
Het gespreksprotocol voor consultatiebureau's bij standaard huisbezoek aan jonge en/of aanstaande ouders is door Verian en Sensire, de belangrijkste zorgaanbieders in de regio, aanzienlijk verbeterd en aangescherpt. Ook wordt aanvullende informatie uitgedeeld aan risicogezinnen. Onder andere de folder "Opvoeden zonder geweld".
6. Project "Samen Starten" in Brummen evalueren en evt methodiek verder uitrollen
De evaluatie van het project 'Samen Starten' in Brummen heeft onvoldoende aantoonbare resultaten opgeleverd en is door de gemeente Brummen niet gecontinueerd. Voorzover er sprake is van positieve ervaringen zijn deze breed met het werkveld gedeeld en uitgedragen.
7. Overleg met Provincie Gelderland
Met de Provincie Gelderland heeft diverse malen overleg plaatsgevonden. Dit overleg heeft betrekking op de inzet van en aansluiting met de geïndiceerde vormen van zorg: de provinciale jeugdzorg en de verzekerde zorg (jeugd GGZ en Jeugd LVG) bij de aanpak van kindermishandeling. Op Provinciaal niveau is een bestuurlijk overleg gestart met de portefeuillehouders van de 8 GSO-steden in Gelderland. Dit overleg zal worden gecontinueerd in de vorm van een Bestuurlijk Overleg Jeugd Gelderland (besluit 8 oktober 2010).
Daarmee is het plan van aanpak Oost-Veluwe / Midden-IJssel 2009-2010 volledig gerealiseerd.

Resultaten aanpak kindermishandeling Noord Veluwe

Resultaten scholingsplan:

- Drie SMW'ers hebben een congres rondom Meldcode risicotaxatie kindermishandeling gevolgd (2010).
- Aan de CJG's op de Noord Veluwe zijn twee RAAK spellen overhandigd die gebruikt kunnen worden om met organisaties in gesprek te gaan over samenwerking in de aanpak kindermishandeling binnen het CJG.
- Er is een scholingsvoorstel geschreven op basis van de behoeften van het onderwijs en voorliggende voorzieningen in de gemeente Nunspeet. Dit aanbod en deze aankondigingbrief kan naar behoefte ook door de andere gemeenten worden uitgezet. Door het ontbreken van het zicht op de behoeften van het onderwijs in andere gemeenten is niet goed in te schatten is het risico aanwezig dat dit onvoldoende aansluiting heeft.
- Het AMK verzorgt een workshop over signaleren en handelen bij kindermishandeling voor professionals op de conferentie maatschappelijke zorg in voorjaar 2011.
- Aanvraag provinciale subsidie voor module Pathways Triple P.
- Alle gemeenten en ketenpartners hebben een uitnodiging ontvangen om deel te nemen aan het landelijk slotcongres kindermishandeling.

Resultaten handelingsprotocol:

- De conceptversie van de zorgroutekaart is aangeleverd aan de centrumgemeente Apeldoorn die voornemens is om de zorgroute op te nemen in de meerjarennota Weerbaar en Beschermd.
- Er zijn tekstvoorstellen aangeleverd voor het opnemen van het thema kindermishandeling in de nota Weerbaar en Beschermd.
- Aanvullend zal de regiocoördinator Oost Veluwe en Middel IJssel in 2011 een aanvulling op de route schrijven volgens de aanpak Kindspoor die ook voor de regio Noord Veluwe wordt ingezet.

Resultaten instellingsprotocol kindermishandeling:

- Het basismodel meldcode is verspreid op stuur-, regiegroep niveau en aan de contactpersonen huiselijk geweld en kindermishandeling. Organisaties zijn zelf verantwoordelijk voor vertaling en implementatie.
- Het aangepaste model voor onderwijs, peuterspeelzalen en dagverblijven is met het scholingsvoorstel verspreid.
- In de regiegroep zijn evident bases methodes uitgedeeld rondom signalering (SDQ) en risico inventarisatie (RISK). Deze methoden zijn getest in de organisaties, zodat gekeken kan worden of instrumenten een bijdrage in het primair proces opleveren. Werken met dezelfde instrumenten dragen bij aan goede afstemming in werkwijze en jargon. (uitkomst regiegroep 20 dec.)
- Er zijn diverse landelijke voorbeelden/ontwikkelingen aangedragen aan de aandachtsfunctionaris op de spoedeisende zorg voor het implementeren van een protocol huiselijk geweld/kindermishandeling.
- Voorlichtingsbijeenkomst Meldcode voor bestuurders en managers van instellingen over de verplichte meldcode (gegeven door Spectrum en AMK) (in ontwikkeling)

Resultaten samenwerkingsafspraken kindermishandeling en huiselijk geweld:

- Door de verscherpte afspraken tussen BJZ en SHG (voorjaar 2010) zijn kinderen beter in beeld en worden ze verwezen naar juiste hulp in situaties van huiselijk geweld. Deze afspraken worden meegenomen ter advies in de nieuwe samenwerking na de uitruil.
- Aanbod kindgetuigen voortgezet
- In het draaiboek WTH is de werkwijze bij huisverbod n.a.v. kindermishandeling opgenomen.

Er is een netwerk contactpersonen huiselijk geweld. Dit netwerk bestaat uit medewerkers op uitvoeringsniveau die drie keer per jaar bij elkaar komen voor kennisoverdracht en ter versterking van de samenwerking. In dit netwerk wordt ook het thema kindermishandeling ondergebracht. Het functioneren van dit netwerk contactpersonen sluit aan bij het borgingsadvies van het NJI om in elke regio zo'n netwerk op te richten. Het NJI heeft het Ministerie verzocht om ondersteuning voor het voorzitterschap.

Aan: Gemeente Apeldoorn
Van: Mariëtte van Dorst, bestuurder hera
Datum: 05-10-2010
Betreft: Capaciteitstekort opvangplaatsen slachtoffers huiselijk geweld

---

Capaciteitstekort vrouwenopvang

Tot 2008 moest een hulpverlener die voor een client een plaats zocht in de vrouwenopvang, zelf het landelijk netwerk van organisaties voor vrouwenopvang rondbellen. Dit leidde op landelijk niveau tot een enorme dubbeltelling in de aanmeldingen voor vrouwenopvang. Vanaf 2008 nemen de vrouwenopvangorganisaties alle vragen naar opvang in hun eigen regio voor hun rekening. Dit proces heeft twee jaar in beslaggenomen om deze verandering landelijk doorgevoerd te krijgen.

Voor de inwoners van Gelderland leidde deze verandering ertoe dat vanaf 2010 Hera alle verzoeken om opvang uit de provincie behandelt. We selecteren de aanmeldingen scherp op de noodzaak tot opvang, sommige aanmeldingen vallen niet onder huiselijk geweld, anderen kunnen ambulantly opgelost worden. In de tellingen van Hera zitten nu géén dubbeltellingen meer.

Hera biedt vrouwenopvang voor de gehele provincie Gelderland. Hera is in Gelderland ook de enige organisatie die specifiek vrouwenopvang voor slachtoffers van huiselijk geweld en machtsmisbruik, of meer in het algemeen geweld in afhankelijkheidsrelaties, aanbiedt. Vrouwen die te maken hebben met een of meer andere problemen, bijvoorbeeld tienermoeders, drugverslaving en/of dakloosheid worden geplaatst in de maatschappelijke opvang (o.a. Iriszorg, Omnizorg en RIWIS zorg & welzijn).

Vrouwen die direct voor hun leven moeten vrezes worden door Hera zowel in de provincie als daarbuiten geplaatst. Daartegenover neemt Hera ook vrouwen uit andere provincies op. Het aantal vrouwen uit andere provincies dat Hera opneemt is lager dan het aantal vrouwen dat Hera buiten de provincie plaatst. Het aantal plaatsen van Hera is niet toereikend en helaas blijkt dit een landelijk probleem te zijn. Alleen voor cliënten die direct gevaar lopen lukt het meestal om hen buiten de provincie te plaatsen. Vanaf 2010 kan Hera cijfers geven voor de provincie Gelderland:

- Vrouwen (met kinderen) die terecht een beroep doen op opvang,
- Vrouwen (met kinderen) die binnen of buiten de provincie geplaatst zijn
- Vrouwen (met kinderen) die ondanks alle bemoeienis van Hera geen plaats hebben kunnen krijgen. Zij kunnen niet in de vrouwenopvang worden geplaatst. Dit betekent doorgaans dat deze vrouwen bij hun partner blijven wonen, in een geweldadige situatie.

Beleid

Het beleid van de gemeente Apeldoorn is gericht op een optimale ombuiging van opvang naar het voorkomen van opvang en een snellere doorstroom. Daarvoor wordt ingezet:

- begeleid wonen, dat wil zeggen zelfstandig wonen met begeleiding in plaats van opvang
- woonbegeleiding bij overstap naar zelfstandig wonen, tbv een snellere uitstroom uit de opvang
- begeleide terugkeer voor vrouwen die het opnieuw willen proberen met hun partner
- ambulante hulpverlening om opvang te voorkomen
- trainingen voor het slachtoffer én hun gezin gericht op weerbaarheid en het beter met elkaar omgaan
- huisverboden waarbij de dader uit huis geplaatst wordt, het slachtoffer blijft in de eigen woning.

Vanuit het Ministerie van VWS heeft Apeldoorn als centrumgemeente de opdracht om:

- Te zorgen voor voldoende capaciteit vrouwenopvang in de eigen regio
- Bij te dragen aan de landelijke uitbreiding van de capaciteit vrouwenopvang met 100 plaatsen per jaar (voor de vrouwenopvang geldt wettelijk een landelijke drempelloze toegankelijkheid).

Cijfers vrouwenopvang van januari tot en met september 2010.

Aanmeldingen uit de Regio Apeldoorn: Apeldoorn, Epe, Voorst, Brummen, Heerde, Zutphen en Lochem.

Aanmelding:	<u>123</u>
- Ambulant aangepakt	40
- Andere hulp noodzakelijk	7
- Niet geplaatst wegens capaciteitsgebrek	17
- Overig	29
- Door Hera geplaatst:	30 vrouwen (plus 28 kinderen)

Plaatsingen:

- In Hera geplaatst:	27 vrouwen (plus 25 kinderen)
- In andere provincie geplaatst:	2 vrouwen (plus 3 kinderen)
- In andere instelling geplaatst:	1 vrouw (zonder kinderen)
- Opgenomen uit andere provincie:	1 vrouw (met 2 kinderen)

Niet geplaatst wegens capaciteitstekort: 17 vrouwen met 13 kinderen.

Deze vrouwen zijn ook niet geplaatst op de noodbedden. We konden hen geen opvang bieden.

Om de privacy en veiligheid van de vrouwen en kinderen te waarborgen willen we geen cijfers per woonplaats aangeven. Deze gegevens zijn wel bekend binnen Hera.

Noodbedden

De noodbedden van Hera zijn bedoeld voor maximaal 1 nacht. Het is een bed, bad en brood voorziening. Op de noodbedden verblijven de vrouwen en kinderen nu ongeveer 7 dagen en nachten voor er een plaatsje voor hen gevonden is. Dit is een ongewenste situatie.

Vanuit het Ministerie van VWS heeft Apeldoorn als centrumgemeente de opdracht om:

- Regelen crisisinterventie en crisisopvang én zorgdragen dat voldoende crisisbedden en (noodbedden)beschikbaar zijn voor de eigen regio.

Evaluatie Beleidsnota huiselijk geweld Noord-Veluwe 2007 – 2010

Dit is een korte terugblik op het proces huiselijk geweld in de Noord-Veluwe van de afgelopen jaren.

De zes Noord-Veluwe gemeenten, te weten Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek en Putten, hebben in 2006 een startnotitie vastgesteld. Hierin opgenomen waren afspraken over lokale inzet, financiële middelen en het ontwikkelen van een beleidsnota.

In 2007 is, wederom in alle gemeenten, de beleidsnota "Aanpak huiselijk geweld Noord-Veluwe" vastgesteld. Ook is in 2007 een procesmanager huiselijk geweld aangesteld. In de beleidsnota zijn afspraken gemaakt cq. doelstellingen geformuleerd over preventie, signalering, hulpverlening, randvoorwaarden en financiën. Hierop aansluitend is voor een periode van drie jaar een convenant huiselijk geweld ondertekend door gemeenten (7, inclusief centrumgeente Zwolle) en maatschappelijke organisaties (13) in september 2010. Belangrijk inhoudelijk uitgangspunt is het systeemgericht denken en werken geweest.

Terugkijkend kan gezegd worden dat het een proces van veel zoeken en overleggen is geweest. In de beginperiode is er veel aandacht geweest voor kennisoverdracht over huiselijk geweld. Het op verschillende niveau's organiseren van structureel contact tussen organisaties is tot heden een doorlopend proces geweest. De komst van het tijdelijk huisverbod en de RAAK-aanpak hebben een stimulerende werking op de samenwerking van organisaties gehad. Er is veel aandacht geweest voor deskundigheidsbevordering zowel binnen organisaties als ook organisatie-overstijgend. Het vaststellen van organisatieoverstijgende werkprocessen is tot op heden niet gelukt. In het verander- c.q. samenwerkingsproces was de betrokkenheid van (bijna) alle organisaties duidelijk aanwezig. Tegelijkertijd is ook merkbaar geweest dat huiselijk geweld implementeren in de dagelijkse praktijk makkelijker is als het kernactiviteit is of één van de bijkomende aandachtsgebieden.

Kijkend naar doelstellingen van de beleidsnota kan gezegd worden dat;

- huiselijk geweld is niet gestopt
- we kunnen niet concluderen of huiselijk geweld verminderd is. Wel dat het meer bespreekbaar is geworden, beter gesignaleerd wordt en betrokkenen elkaar beter weten te vinden.
- Er zijn jaarlijks PR-activiteiten uitgevoerd.
- Er is hulpverlening ontwikkeld/bereikbaar geworden voor slachtoffers, ouders en kindgetuigen.
- Er is lokaal casusoverleg georganiseerd
- Eenduidig uitvoering wet tijdelijk huisverbod is gerealiseerd
- Meldcode kindermishandeling is opgepakt door alle betrokken organisaties

Evaluatieve gesprekken met werkers in het veld en van beleidsambtenaren van de zes gemeenten leert ons dat:

- meldingen en hulpverlening kwalitatief verbeterd zijn.
- Er nauwelijks meer meldingen zijn ontstaan, behalve in Harderwijk waar een lokaal steunpunt is georganiseerd door de gemeente Harderwijk.
- In de praktijk weet men elkaar beter te vinden, er is meer samenwerking.
- Huiselijk geweld is een expliciet aandachtsgebied geworden van MDV
- Er is een contactpersonennetwerk ontstaan wat goed werkt met betrekking tot deskundigheidsbevordering en samenwerking
- De kloof tussen het vermoede aantal situaties huiselijk geweld en de gemelde situaties huiselijk geweld onverminderd groot blijft (in Harderwijk is die kloof minder groot).
- Het ontbreekt aan prestatie-indicatoren en goed omschreven rolopvattingen van organisaties

- Case-management/coördinatie van zorg is een blijvend zorgenkind in de praktijk
- De procesmanager heeft een centrale rol gehad in het gehele proces. Vanaf 1-2-2010 eindigt dit en gaan organisaties en gemeenten gezamenlijk verder.
- Vrouwenopvang/huiselijk geweld zal hoogst waarschijnlijk per 1-1-2011 bij centrumgemeente Apeldoorn gaan horen in plaats van centrumgemeente Zwolle. Dit betekent dat zowel inhoudelijke als organisatorische afstemming moe gaan plaatsvinden.
- In de ketengarage huiselijk geweld is een actieplan ketenverbetering omschreven dat ondersteunend en leidend is voor alle betrokken organisaties.

In 2009 is in de gemeente Harderwijk gestart met een lokaal Steunpunt huiselijk geweld. Dit, door de gemeenteraad geïnitieerde initiatief, maakt duidelijk meer huiselijk geweld casuïstiek zichtbaar. Hierdoor is er in meer huiselijk geweld casuïstiek hulp geboden en is de samenwerking tussen organisaties verbeterd. In 2011 zal onderzocht moeten worden of het verstandig is om in Harderwijk of de gehele Noord-Veluwe een soortgelijke voorziening in stand te houden in de jaren 2012 en verder.

Bijlage 5.**Cijfers AMK Gelderland**

		2008	2009
• Apeldoorn	103		
• Brummen	12		
• Epe	14		
• Heerde	0		
• Voorst	<u>7</u>		
Totaal Oost-Veluwe		136	162 (+19%)
• Lochem	5		
• Zutphen	<u>42</u>		
Totaal Midden-IJssel		47	72 (+53%)
TOTAAL REGIO		183	Meldingen 234 (+28%)
		94	Consulten 129 (+37%)
		373	Adviezen 619 (+66%)

Meldingen houdt in dat het AMK onderzoek instelt. Hierbij kan het gaan om meerdere kinderen. Bij consulten heeft het AMK meermaals contact over een situatie rondom een kind. Bij een advies gaat het om een eenmalig contact.

Communicatieplan 'Huiselijk geweld'

Inhoud

Dit communicatieplan is onderdeel van de nota 'De onmacht voorbij'.

Het communicatieplan heeft een meerledige insteek: de burgers bewust maken van de problematiek rondom huiselijk geweld en de drempel om een melding te doen verlagen, de diverse elementen uit de aanpak 2012 – 2015 regiobreed communicatief ondersteunen en het informeren en communicatief ondersteunen van de gemeenten die samen het beleid ten aanzien van huiselijk geweld uitvoeren.

Centrumgemeente Apeldoorn ondersteunt bij de uitvoering van de diverse elementen uit de aanpak 2012 – 2015, informeert de regiogemeenten die samen het beleid uitvoeren en ondersteunt tevens bij de communicatie. Daarbij wordt zoveel als mogelijk ingeplugd op de bestaande netwerken. Dat doet zij op drie manieren:

- het maken van dit communicatieplan en vervolgens de uitwerking per thematische regionale campagne en het gedurende de looptijd van de nota informeren van de communicatieadviseurs van de regiogemeenten om gezamenlijk de uitvoering (voor) te bespreken;
- het beschikbaar stellen van een basisbudget voor het plan, de communicatieondersteuning vanuit de centrumgemeente en een aantal basismiddelen van ongeveer € 15.000;
- het regelmatig informeren van de regionale partners en alle gemeenten over inhoudelijke/beleidsmatige/bestuurlijke regionale ontwikkelingen met betrekking tot huiselijk geweld.

Aanleiding

Een belangrijke mijlpaal voor de adequate aanpak van huiselijk geweld is de landelijke invoering van de Wet meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling begin 2011. Daarom wordt vooruitlopend op de nota die loopt van 2012 – 2015 al in 2011 met de communicatie rondom huiselijk geweld gestart.

Communicatieve analyse

Communicatie levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van de doelen uit de nota. Daarvoor is het van belang dat de communicatieprofessionals van de regiogemeenten elkaar kennen en kunnen vinden als het gaat om de gezamenlijke communicatieve ondersteuning aan de uitvoering van de nota. Als de handen ineen geslagen worden, dan bereiken we samen (bijna) alle inwoners van de regiogemeenten. Als we dat gericht en gestructureerd doen winnen we bovendien aan communicatieve slagkracht en efficiency.

nu is het genoeg.

0900 1 26 26 26

5 cent per minuut

steunpunthuiselijkgeweld.nl

Strategische aanpak

In het aanloopjaar 2011 vinden communicatieactiviteiten plaats voor drie onderdelen:

- inspraakproces van de beleidsnota;
- afronding van het project RAAK 2008-2010 voor de aanpak van kindermishandeling.
- invoering van de Wet meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling voor professionals in de hulpverlening, zorg en maatschappelijke organisaties;

Het jaar 2011 is te beschouwen als een aanloopjaar voor de activiteiten uit de nota. De communicatiebasis wordt gelegd. De informatie is beschikbaar, men weet elkaar te vinden, weet hoe de uitrol van de gezamenlijke communicatie goed werkt en kan vervolgens zelf aan de slag. Vanaf 2012 vinden communicatieactiviteiten plaats voor de in de nota genoemde thema's (over 4 jaar verspreid):

- partnergeweld
- kindermishandeling (voortzetting RAAK-campagne)
- jeugdprostitutie / loverboys
- ouderenmishandeling
- kinderen die hun ouders mishandelen
- eerge relateerd geweld
- vrouwelijke genitale verminking
- geweld binnen homorelaties

De gemeente Apeldoorn heeft als centrumgemeente de regie over de regionale communicatieplanning en stelt hiervoor een reeks communicatiemiddelen beschikbaar aan de regiogemeenten. In 2012 worden bovengenoemde thema's uitgewerkt in een communicatieaanpak op maat. Ook deze communicatiemiddelen worden in 2012 beschikbaar gesteld aan de regiogemeenten. Tevens worden door de overheid aangedragen landelijke campagnes waar passend gekoppeld aan de regionale communicatie over huiselijk geweld. Daarnaast wordt rekening gehouden met lokale initiatieven. Apeldoorn onderhoudt gedurende de gehele periode actief contact met de ambtelijke communicatiecollega's bij de regiogemeenten, tussentijds te informeren over ontwikkelingen en indien gewenst een of meerdere bijeenkomsten te faciliteren.

nu is het genoeg.

0900 1 26 26 26

5 cent per minuut

steunpunthuiselijkgeweld.nl

Doelen

Dit communicatieplan moet achtereenvolgens een bijdrage leveren aan het inspraakproces van de beleidsnota en de invoering van de Wet meldcode voor professionals. De specifieke communicatiedoelen van dit plan zijn dan ook:

- betrokken professionals, wmo-raadsleden (en inwoners) van alle regiogemeenten informeren over het inspraakproces van de beleidsnota 'De onmacht voorbij';
- betrokken professionals actief betrekken bij de inhoud van de beleidsnota;
- betrokken professionals informeren over de (invoering van de) nieuwe Wet meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

Het uiteindelijke hoofddoel van eind 2011 is dat de professionals positief staan tegenover de nieuwe Wet meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling en dat zij de intentie hebben om (eerder) melding te maken van (mogelijk) huiselijk geweld, als zij daar aanleiding toezien. Het uiteindelijke doel vanaf 2012 tot en met 2015 is om het onderwerp Huiselijke Geweld breed onder de aandacht te brengen bij de inwoners van de regiogemeenten aan de hand van de genoemde thema's.

Doelgroepen Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

Dit communicatieplan richt zich in 2011 primair op alle professionals die vanuit hun professie te maken hebben met mogelijke situaties van huiselijke geweld. Het gaat om professionals in de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Hattem, Heerde, Lochem, Nunspeet, Oldebroek, Putten, Voorst en Zutphen die vanuit hun professie te maken krijgen met de implementatie van deze wet.

Doelgroep Vaststelling Nota

Een belangrijke secundaire doelgroep bij het vaststellen van de nota zijn de adviesraden van de betrokken gemeenten, zoals de regionale Wmo-raden en cliëntenraden. Zij hebben immers de gelegenheid om te reageren op de nota 'De onmacht voorbij'. Het college van b&w en de gemeenteraad van de centrumgemeente Apeldoorn zullen uiteindelijk de beleidsnota vaststellen. Hoewel de inwoners van de genoemde gemeenten formeel geïnformeerd worden over de inspraakmogelijkheid en de inspraakperiode van de nota 'De onmacht voorbij', zijn de communicatieacties in 2011 niet specifiek op hen gericht. De inhoud van de nota treedt officieel in werking vanaf 1 januari 2012, waarbij dan communicatieactiviteiten in gang worden gezet gericht volgens de genoemde thema's op de inwoners van de regiogemeenten.

nu is het genoeg.

0900 1 26 26 26

5 cent per minuut

steunpunthuiselijkgeweld.nl

Communicatieactiviteiten 2011

Inspraaktraject beleidsnota

De Wmo-raden en burgers van de regiogemeenten doen formeel mee aan de inspraak bij centrumgemeente Apeldoorn. De communicatieadviseur van elke gemeente is verantwoordelijk voor plaatsing van de officiële publicaties over de inspraakmogelijkheid op de beleidsnota 'De onmacht voorbij' in zijn of haar gemeente. Dit gebeurt op advies van centrumgemeente Apeldoorn. Begin december is met de communicatiecollega's van alle gemeenten contact gezocht. Zij kregen informatie over het onderwerp en de nota, zijn uitgenodigd voor de informatiebijeenkomst op 11 januari 2011 en geïnformeerd over de publicatie. Op het moment dat de publicatie in de regionale media staat op 27 januari 2011, ligt de beleidsnota – bij voorkeur - fysiek ter inzage in alle gemeentehuizen.

Bovendien wordt de nota digitaal beschikbaar gesteld op de website van de gemeente Apeldoorn, www.apeldoorn.nl/huiselijkgeweld. De nota is gekoppeld aan een informatieve pagina over het onderwerp. Deze pagina wordt gedurende de looptijd van de beleidsnota verder uitgebreid met de thema's waaraan de communicatie over huiselijk geweld de komende jaren opgehangen wordt. Aan de regiogemeenten wordt gevraagd een link te plaatsen op de eigen gemeentelijke website. De reden daarvoor is zowel praktisch als strategisch: als er zaken wijzigen hoeft dat maar op één centrale plek te gebeuren en daarnaast laten de gemeenten zo de regionale aanpak duidelijk zien.

Invoering Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

De communicatie-inzet ten aanzien van de invoering Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is gericht op de professionele doelgroepen. Apeldoorn zal als centrumgemeente zorgen voor het uitnodigen van de regionale partnerorganisaties (zie onder) en de regiogemeenten voor een informatiebijeenkomst in het voorjaar van 2011.

Op 19 en 20 januari 2011 worden bovendien (geaccrediteerde) trainingen gegeven voor professionals in medische beroepen waarbij de invoering van de Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling aan bod komt. De gemeenten kunnen hun lokale partners hierover informeren.

RAAK (Reflectie- en Actiegroep Kindermishandeling)

Voor 2011 zijn de volgende 3 thema's binnen RAAK aan de orde:

- Evaluatieverslag van de RAAK-aanpak 2008 – 2010;
- Kindspoor, ondertekening van het convenant;
- Routekaart, handreiking voor het proces om te komen tot een melding.

De communicatieacties van RAAK worden nog nader uitgewerkt.

Jaarbericht ASHG

Jaarbericht 'Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld' (ASHG) breder verspreiden

nu is het genoeg.

0900 1 26 26 26
5 cent per minuut

steunpunthuiselijkgeweld.nl

Communicatiemiddelen 2011 en 2012

Het Ministerie van Justitie heeft afgelopen jaar een pakket aan communicatiemiddelen laten ontwikkelen om de bekendheid van het Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG) in Nederland te vergroten. Met de boodschap 'Nu is het genoeg' wordt in diverse communicatieuitingen verwezen naar het telefoonnummer en de website. Via de website www.huiselijkgeweld.nl zijn bij het Ministerie de volgende communicatiemiddelen te raadplegen: brochure (in diverse talen), artikel, stopper, advertentie, minifolder (in diverse talen), voorbeeldbrief voor partners. Deze middelen zullen vooral vanaf 2012 toegepast worden bij de themagerichte communicatieacties. In de communicatieacties naar professionals in 2011 zullen niet alle ontwikkelde middelen van toepassing zijn.

Met behulp van bovengenoemde middelen kan elke gemeente zijn eigen keuze maken bij de inzet van de communicatiemiddelen. De druk/kopieer- en verspreidingskosten van de middelen uit dit landelijke pakket zijn voor rekening van de eigen gemeente.

De gemeente Apeldoorn zal als centrumgemeente vanaf 2011 de volgende zaken initiëren:

- bijeenkomsten voor communicatiecollega's (deswenst) en actieve informatieverstrekking voor de communicatieaanpak rondom de thema vanaf 2012;
- informatieverstrekking over regionale ontwikkelingen met betrekking tot huiselijk geweld naar professionals, bestuur en beleidsadviseurs;
- algemene tekst en beeld/advertenties voor de gemeentepagina's van de huis-aan-huisbladen;
- informatie beschikbaar stellen via de website www.apeldoorn.nl/huiselijkgeweld met links naar de websites van andere gemeenten of instanties;
- een algemene voorlichtingsfolder die verspreid wordt via de reguliere kanalen van elke gemeente, zoals de infobalie in het gemeentehuis, andere gemeentelijke locaties en de bibliotheek;
- stoppers voor de regionale media;
- perswoordvoering over de nota 'De onmacht voorbij' en de invoering van de Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.

Centrumgemeente Apeldoorn heeft de volgende instellingen op haar mailinglijst staan:

AMK Gelderland, BJZ Gelderland, Gelre ziekenhuizen, GGD Gelre-IJssel, GGNet, Hera, Leger des Heils, MD Veluwe, MEE Veluwe, Openbaar Ministerie Zutphen, Nové lijn 5, Politie NOGelderland, Pompestichting Kairos Apeldoorn, Reclassering Nederland Zutphen, RIWIS Zorg & Welzijn, 's-Heerenloo, Sensire maatschappelijk werk, Slachtofferhulp Nederland, Tactus verslavingszorg, Verian, Landelijke huisartsenvereniging Apeldoorn.